ARCHY

11.

VE STARÉ ŘÍŠI NA MORAVĚ

SVATÝ VÁCLAVE
NEDEJ ZAHYNOUTI
NÁM NI BUDOUCÍM
1948

PROSPER, BISKUP RIEZSKÝ O LÁSCE

Láska jest podle mne upřímná vůle, sjednocená neodlučitelně s Bohem, a tudíž odtržená ode všech věcí pozemských a pomíjejících, zapálená ohněm Ducha Svatého, jenž jest jejím počátkem jako jest jejím cílem; prostá jakékoli poskvrny, vzdálená jakékoli porušenosti, neschopná změny, vyvýšená nade vše, co může vznítiti lásku tělesnou; mocnější než všechny ostatní city duše, nemajíc jiné tužby než viděti Boha, nedadouc se přemoci žádnými překážkami, vstiskuje pečeť skutkům ctnostným, jest záštitou mravů dobrých, k ní směřují všechny Boží příkazy; jest smrtí všech neřestí a životem všech ctností; jest silou bojujících, palmou vítězů; inspiruje duše svaté, plodí jejich zásluhy a jest jejich odměnou. Křísí ty, jimž hřích přivodil smrt, v mdlých a znavených obnovuje jarost a sílu, nemocným vrací zdraví, zoufalým naději, a přebývá v duších, kterým vrátila pokoj. Návrat k Bohu jest jejím dílem, postup ctnosti působí jí radost, vytrvalost jest její slávou, mučednictví jejím vítěz-

stvím, a její vliv rozprostírá se na všechny věřící: víra jest jejím zárodkem, naděje její předehrou; svým prospěchem praví býti pokrok všech, dává život každému, kdo hledá spravedlnost; činí poslušnost hbitou, trpělivost nepřemožitelnou, cit náboženský vyšším nade všechny rozkoše těla: bez ní nikdo se nikdy Bohu nelíbil, s ní nikdo nemohl ani nebude moci hřešiti. Takové jsou vlastnosti pravé a dokonalé lásky, již Apoštol nazývá cestou, která svou výborností nemá nad sebe vyšší (I. Cor. XII, 31). Jest věru pravou cestou, po které třeba kráčeti, abychom se dostali do vlasti nebeské; a právě jako není možno přijíti k cíli, nejde-li se cestou, která k němu vede, tak bez lásky, která jest zvána cestou, lidé nemohou než blouditi, místo aby se k cíli přibližovali.

Konáme-li tedy všechno s láskou, ať to směřuje k Bohu nebo k bližnímu, děje se to ze srdce čistého, z dobrého svědomí a víry neošemetné (I. Tim. 1, 5), a tak budeme vzdorovati bez námahy hříchu, oplývati budeme všemi dobrými skutky, opovrhneme všemi lákadly světa, ba s rozkoší poženeme se za

vším, nač křehkost lidská hledí jako na věci nejnesnadnější nebo nejodpornější, arci s tou podmínkou, že budeme milovati Boha z celého srdce svého, ze vší duše své a ze vší síly své (Deut. 6, Mat. 22, Mark. 12, Luk. 10), tou láskou dokonalou, která nemůže přijíti leč od něho. Neboť nikdy nezhřešíme, dokud v nás neoslábne láska Boží; milujeme-li naopak Boha z celého srdce svého, hřích nám neposkytne již ničeho, co by nás mohlo zlákati do jeho služebnosti. A co to jest milovati Boha, ne-li k němu přilnouti, pojmouti žádost, abychom se radovali patřením na jeho tvář, a zároveň nenáviděti hřích, odtrhnouti se od světa, milovati tak bližního, jak Bůh chce, abychom jej milovali, totiž z lásky k Bohu, tedy zachovávati zákonný řád v této lásce, nikdy nepohnouti jejími mezemi, aniž jich překročiti? Ti pak překračují meze oprávněných náklonností nebo jimi hýbají, kdož milují svět místo aby jím opovrhovali, nebo kdož hledají více než se sluší pohodlí a slasti těla, nebo kdož nemilují bližního jako sebe, nebo kdož nemilují Boha více nežli sebe. Že jest naší povinností nemilovati světa, tomu

sám Bůh nás učí těmito slovy apoštola svatého Jana: N e m i l u j t e s v ě t a (I. Jan. II, 15.). Pokud našeho těla se týká, poněvadž jest částí nás samých, máme je milovati v tom smyslu, že jsme přirozeně povinni bdíti nad jeho zachováním a chrániti ho od úrazu, jakož i podrobovati je duchu a tak je připravovati k životu nesmrtelnému a neporušitelnému; ale nikoli v tom smyslu, že bychom mu dovolili, aby změkčilo svou nevázaností a rozpustilostí statnost duše, aby zkalilo její čistotu a snížilo její ušlechtilost svými hrubými pudy. Bližního pak svého budeme milovati jako sebe samy, když to nebude pro vlastní prospěch, nebo pro služby, jichž od něho čekáme nebo které nám již byl prokázal, nebo proto, že jest náš příbuzný nebo s námi ve spojení, ale prostě proto, že jest s námi stejné přirozenosti: neboť jen tak můžeme ho milovati jako sebe, když to nebude z důvodů tuto vyjmenovaných. Opravdu, nemiloval bys bližního jako sebe sama, kdybys ho miloval jako bratra nebo sestru, otce nebo syna, matku nebo dceru, neteř, synovce nebo vnouče. Láska toho druhu jest ještě jen láskou tělesnou;

a nesmíme považovati za své bližní toliko ty, kteří jsou s námi spojeni svazky krevními, nýbrž všechny lidi, kteří mají, jak jsem řekl, tutéž přirozenost jako my. Kdybychom však milovali své bližní ať jakkoli zkažené, prostopášné nebo nemravné více než jiné osoby, jež by žily svatým životem, jež by však s námi nebyly vázány krevním příbuzenstvím, takováto láska k prvnějším na úkor druhých nebyla by toliko tělesná, ale byla by vážně vinna. Budeme tudíž milovati svého bližního jako sebe, budeme-li pozorni k němu, jako bychom byli k sobě v tom, jak se chová ctnostně a jak si zjednává život věčný; budeme-li si bráti k srdci hříchy, kterých se dopouští, a nebezpečí, která mu hrozí, jako by tato provinění nebo tato nebezpečí týkala se nás osobně; budeme-li mu ulehčovati v jeho nesnázích, jak bychom sami si přáli, aby nám bylo ulehčeno; budeme-li míti aspoň dobrou vůli tak učiniti, když by nám i schopnost k tomu chyběla. Právě proto pravidlo lásky k bližnímu jest přesně v tom, že mu chceme to dobré, jehož si sami žádáme, a že nechceme mu zlého, o němž si nepřejeme,

aby nám bylo činěno. Konečně ti milují Boha více než sami sebe, kdož z lásky k němu nešetří nic svými časnými zájmy, vystavuje se útrapám a nebezpečím, rádi obětují své hmotné statky, pohodlnost a slasti domova, společnost svých příbuzných, svých žen a dětí, a abychom vše řekli, neodmítají ani umříti, raději ztrácejíce život těla, než aby byli odloučeni od Boha, života svého života. Takový je tedy řád, jehož máme dbáti ve svých náklonnostech, podle výroku Ducha Svatého: Spořádal ve mně lásku (Cant. II, 4), to znamená, jako láska dobře spořádaná požaduje, abychom milovali Boha nade vše, tu teprve pak v něm a pro něho budeme milovati všechno ostatní natolik, jak nám velí to milovati. Neboť nám káže, abychom milovali tělo pro sebe samy, bližního jako sebe, a Jeho více než sebe; takže bezpochyby jest nám dovoleno býti více nakloněnu těm, kdož jsou s námi spojeni více obyčejným stykem života, nemají-li špatnou pověst, a chvalitebné-li jejich mravy; ale přitom ať se radujeme z duchovních výhod všech, jako by to byly naše vlastní výhody, a nechť se rmoutíme z jejich

hříchů, jako by to byly naše hříchy osobní. Budeme tedy dokonalí v tomto životě, budeme-li milovati dokonale Boha. A ti milují Boha dokonale, kdož chtějí, co Bůh chce, a nechtějíce, čeho nechce Bůh, nikterak nepřivolují k hříchům, jež ho urážejí; zato však ustavičně více vzdávají se lásce a oddávají se konání ctností, k nimž je milost jeho uschopňuje. Za každé dobro, které osoby tyto mohou vykonati, děkují Bohu, jehož považují právem za prvního původce; každé zlo, jehož se dopustí, přisuzují jen své vlastní vůli; při každém dobru, které jest jim nemožno učiniti, prosí bez ustání, aby jim je umožnil; a když se jim k tomu dostane milosti, jsou Bohu za to vděčni. Se statky svými sdělují se rádi s bližními, a z dobrotivosti své nevylučují ani nepřátele, žádajíce si, aby všem se dobře dařilo.

LOUIS MERCIER

NAROZENÍ MARIINO

Osmého září. Nivy zachovávají velké mlčení;
den jako krásný plod se zlatí dozrávaje;
země jest vážná, a patrno, že myslí,

Jest hodina přísného půvabu, a končící léto
se usmívá bez hořkosti na sklonku svého života;
živilo obilí nejčistší svou krví,

a teď jako moudrý dělník, jehož úloha jest ukončena,
vidí přicházeti smrt bez znepokojení, jisto,
že dílo, jež vykonalo, jest dílem požehnaným.

Podzim se již přičiní, aby uzrál hrozen,
vždyť jeho veselí a jeho síla, a jeho duše
znovu se najdou v nádheře vína.

Tento den tichý a jasný jest v souladu, ó Naše Paní,
se vzpomínkou blahou, které jej zasvěcujeme:
viděl tvé narození; viděl vyšlehnouti pokorný plamen

jímž se osvětlí jednoho dne země a nebesa;
rozvil se výborný květ lidský,
jemuž lidská zla nezpůsobí žádné úhony.

Obětujeme ti tento den, jeho jasné a klidné světlo,
jeho krásné mlčení, a plodné a libé slunce,
jež obveseluje vinici a vlévá se do jejích žil.

A protože Pán učiní též z Tebe
podivuhodnou vinici, v níž hrozen Života
vyzrá vínem čistým, jež všichni Svatí budou píti,

abychom okrášlili kolébku, která tě přijímá, Maria,
a potěšili tvé oči něčím prostým, hodným tvého
pohledu,
dovol, ať naše zbožná ruka ti věnuje

tuto zelenou snítku révovou, obtěžkanou světelným
hroznem.

—

HUBERT COLLEYE

„PROPAST SVĚTLA“ — LA SALETTA

Rok po tom, co jsem objevil Lurdy, objevil jsem La Salettu. Později vydal jsem se na pouti a nebudu toho nikdy litovat. Milý Bože, jaké vzpomínky, jaké dojmy! Ze všech vysokých míst, která jsem navštívil, toto místo se mi zdá nejusebranější, nejvítanější a nejněžnější. Opravdu, je to místo nejméně zohavené, nejvhodnější k útěku před lidskými melioracemi.

La Saletta bývala pro mne jménem plným jakési bázně, jménem z jiného světa, tak jako Rocamadour*. Obrazy pouště a hor. V pustině dva pasáčci. Ozvěny proroctví. Hrozby, které se naplnily roku 1870. Pověsti o zkaženém obilí, shnilých bramborách, o městech zničených ohněm. Byl jsem vychován pod dojmem hrůz války 1870. Mluvilo se o tom kolem mne jako o nedávné velké události. A hrdinství vojáků Charettových bylo smíšeno s příhodami papežských zuavů. Byl tu Sedan a Castelfidardo, Patay a Mentana a obležení Paříže; potom dobytí Říma, a Kommuna. Všechny tyto události sběhly se během dvaceti let nebo ještě

*) Poutní místo ve Francii. (Pozn. překl.)

v kratší době. A tento pád Papežského státu, toto bezbožné utvoření italského království, tento pád císařství francouzského, ten triumf luzy uprostřed hořící Paříže - to vše La Saletta předpověděla, ale nikdo tomu nechtěl věřit. Avšak přesto byly budovány oltáře a kaple „Té, která pláče". Rozšířily se nábožné obrázky, zbožné upomínky, které se kolorovaly. Byly dojemné a romantické tyto malované rytiny, litografie s krajkovým okrajem. V horské krajině tu byla sedící Panna s tváří ve dlaních, nebo stojící před chlapečkem a děvčátkem, kteří na ni zamilovaně pohlíželi. Na druhé straně byla odpustková modlitba biskupa z Grenoblu. Později vroucnost k La Salettě ochladla. Sochy se neobnovovaly. Nerozdávaly se už dětem pěkné obrázky s krajkami. Aby se nalezly tyto obrázky, bylo třeba listovat v Nebeklíčích předků. Pořádaly se pouti do Lurd. Myslilo se na novou Pannu, více přístupnější, usměvavější, příjemnější, méně apokalyptickou (jako by Panna Bernadettina méně mluvila o pokání než Panna Melániina!). La Saletta vstupovala do samoty úplného opuštění. Někteří horlivci ještě o ní mluvili; a poslouchával jsem tyto hlasy jako ze záhrobí, a tyto hlasy kreslily pro mne krásný, nepřístupný, ne-

dostižitelný smutný obraz mezi nepřístupnými skalami.

„Vykonal jsem tedy jednoho dne“, píše Bloy v Chudé Ženě, „pout na La Salettu. Chtěl jsem viděti tuto slavnou horu, které se dotýkaly nohy Královny Proroků a kde Duch Svatý pronesl svými Ústy nejstrašnější hymnu, jakou lidé neslyšeli od Magnificat. Vystoupil jsem k této propasti světla...“

V Corpsu opouštíme Cestu Napoleonovu a vstupujeme do jícnu Alp dauphinských. Kdo by byl řekl Císaři, že za třicet let se stane u této cesty událost jinak důležitá než let orla od zvonice k zvonici? Jenom na malou chvíli usedl orel na zvonici corpskou; avšak nevěděl o zvonici La Salettské. Cesta Císaře směřuje k Waterloo. Za třicet let potom Panna přišla ukázat jinou cestu na blízké planině Baisseské, tu, která končí v pravém přístavu, nikoli v zkáze nebo zklamání. Také se štíhlé zvonice La Salettské vzlétl orel. Ale tento orel neznal hromobití. Samozřejmě Císař nemohl tušiti tuto budoucnost. Kéž by býval mohl způsobit, aby jeho genius uznal ho hodným, aby byl zavěšen až nad „propast světla“! Ale jeho spěch, aby se mohl zřítit do propasti, do své propasti krve a kouře

byl příliš veliký. Osud lidský vede lidi na smutné pláně. Zatím však Panna řekla malé Melánii, jež tomu ani trochu nerozuměla: „Ať (papež) nedůvěřuje Napoleonovi, jehož srdce je dvojaké.“ Mluvila o jiném Napoleonovi, který tehdy se zmítal ve stínu hromobití. Napoleon I. zapálil Corps i La Salettu a slavně vtáhl do Grenoblu... Pokaždé, když jdu po Cestě Napoleonově, zdá se mi, jako bych mířil k Svaté Heleně, a se smutkem rozjímám, že historie velkých mužů souvisí s katastrofami, z čehož oni nechápou ničeho. Pozdvihněme oči k dílu Božímu a nechme se proniknouti krásou chvíle, krásou světla a nebe, krásou těchto neporovnatelných hor, o nichž ještě nikdo nikdy lépe nemluvil, než básník La Salettský, Leon Bloy.

„Znal jsem poněkud Dauphiné“, praví tento v Neprodajném, „ale netušil jsem krásu tohoto údolí, kde líbezné hory pozemského Ráje jako by byly prchajíce zůstavily něco ze svého blaženého stínu. Cítil jsem jakousi usebranost nacházeje se na úpatí tohoto nesmírného řetězu alpských pahorků, potaženého zeleným sametem a velmi bledým modrým atlasem, skoro pod nebem Nanebevzetí. Řekl jsem si, že něco takového je příliš krásné pro lidi, a až uplynou léta, budu se ptát

sebe, zda toto vidění bylo opravdu skutečné a zda to nebyla opětná vzpomínka na dobu velmi dávno před mým narozením, kdy svět byl krásnější, protože lidé byli méně hříšni."

Tento samet a atlas přišli mi na mysl, když mé oči spočinuly na horském masivu, který se zdvihal přímo a vysoko k nebi. Nastával soumrak a světlo mělo nevýslovný půvab. Cesta stoupala k těžko přístupným oklikám, k závratným zatáčkám. Vykláním se, a hle, Drak! Vznešená bystřina, praví Bloy - a jak má pravdu! Ubohý Huysmans neměl moci, aby ji zneuctil; stále budu vyčítati tomuto mrzoutovi jeho nenávist k horám a k čistým bystrým vodám. Co mu tedy udělaly tyto výšiny? Láme si hlavu tím, jak by nalezl v salettském kraji nějaký zhoubný vzduch. „Člověk zakouší", napsal v Katedrále, „zvláštní nevolnost, pozorujeme-li tyto hory; snad je to tím, že mátla onu ideu nekonečnosti, jež je v nás. Obloha už nebyla než jakýmsi nepotřebným přívěskem, takovým brakem na opuštěném vrcholu hory, a propasti stávaly se vším. Potlačujíce nebe ovládaly ho a nahrazovaly prostory věčné velebnosti svými strženi... Pohled byl samovolně váben propastmi, a tehdy hlava dostávala závrať prozkoumávajíc tyto

pelechy nezměrné noci. Tahleta nesmírnost byla hrozná takto nevhodně přemístěna shora dolů!...“ Tyto řádky byly napsány člověkem, který nechápe nic vznešeného, člověk, jehož třeba voditi jenom do museji a na přednášky. Jeho obraznost, která má závrať, nepřestává hanobiti líbezné a mocné hory. Viděl tam „obrovské hromady mušlí ustřic“, „pyramidy koksu“, „obrovské hromady vápence“, „živé krátery, ukrývající ještě sopečné výbuchy, vypouštějící velká oblaka kouře, která jako by prchala z jejich hrotů“.

Zdá se nemožno vztekleji hanobiti kraj. Co se týče Draka, „je ohavný, míní Durtal, tato vzteklá řeka jistě s sebou vleče horečky; je zlořečená, zkažená se svými mýdlovitými škraloupy, svými kovovými zbarveními, svými úlomky duhy, ztroskotavšími v bahně“.

Ach, nikoli, není taková! Je třeba pomstíti Draka a jeho hory hanebně napadené kopanci. Ano, jeho cesta je závratná; ale je to závrať z opojení. Dojem velikosti vás zachvátí hned při vstupu do jícnu. Za každým otočením kol vozu uniká křik údivu se rtů. Bystřina vře a kypí mezi nesmírnými šedými a mechovitými skalami. Řítí se mezi neobyčejnými balvany. A cesta v serpentinách ne-

má zábradlí, je prostě přilepená na stěnu trčící skoro kolmo. Cesta se točí a stoupá. Údolí se propadá; Drak se zmenšuje. Marně hledám hromady ustřicových škeblí, hromady koksu. Hory jsou opásány vzrostlými stromy a nahoře prostírá se jenom tráva. Hory nejsou lysé, nýbrž tráva zdá se spíše spasená stády. Láska Bloyova k těmto horám právem se bouří proti Huysmansovi: je tam zelený samet a modrý atlas v něž se hory halí. Cesta stoupá; šplhá nahoru; hory podobají se cirku, rýsují jakousi nálevku, jež stává se strašnější a určitější při každé zatáčce. Na dně nálevky zcela malá hromádka střech kolem vysoké zvonice: vesnice La Saletta. A hle, zvoní Anděl Páně. Vzpomínám na vypravování Melániino: „Zatím co mluvil, zvon La Salettský jal se zvoniti; zvonil Anděl Páně. Udělala jsem kříž a řekla Maximinovi, aby pozdvihl svou duši k Bohu.“ Týž zvon, týž zvuk, táž připomínka, „Anděl Páně zvěstoval Panně Marii“. Cesta, vedoucí k Panně, není ani dost málo nebezpečná. Je prostá, vznešená. Nejsme v Romantice, v divadelní výzdobě, ani v Literatuře; jsme v rukou Božích. Cesta pokračuje v stoupání, v kroucení, ve vzpínání. Můj Bože, jak tvé hory jsou krásné! Vystupujeme k Věži Davidově, zlézá-

me cestu „Ráje“ Melániina: „Krásná Paní usedla na náš Ráj, aniž by ho zbořila.“ Kraj není ani trochu odpuzující, ošklivý: je podivuhodný, velebný. V ničem nepřekáží nebi vypínaje se k němu. Světlo je úchvatné v hodiny večerní. Úchvatná krása hor, které, jako by podávajíce si ruce, uzavírají kruh. Huysmans tedy nezpozoroval tuto pružnou linii, která spojuje vrcholy hor? Což jeho oči neviděly tuto kresbu na oné modré zácloně nebe? Soužen svou zlostí nemyslil než na možnost katastrofy: „Pane, abychom se tak vyšinuli! To by byla sekanina!“ říkal si. A když vystoupil na zem: „všude přede mnou vyhynulý trávník s plochami holého písku“; a dovedl celý kraj shrnouti do této věty: „Je to línání přírody, prašivina krajiny.“

Ne, ne, nikoli! Je to Magnificat tohoto kraje. Každý zaokrouhlený vrchol podobá se verši zpěvu. Přizpůsobujíce se a odpovídajíce si doplňují se, verš za veršem až ke Gloria Patri poslední zatáčky, odkud po prvé viděti úzkou planinu Baisseskou, čtverhranné věže Basiliky a pohostinný dům poutníků. Potom stavby mizejí za nejvyšším pahorkem. Posléze cesta vede přímo ke kostelu, zatím co zelená a modrá nálevka rychle padá do

hlubin, jimiž se duch znovu plní nadšením.
Vzácná chvíle. Je ticho. Krajina zobrazuje rozjímání. Nic podobného nelze si představiti ani pomysliti. Není možno si představiti toto ticho, ani tuto neobyčejnou linii hor, tyto křivolakosti, soulad barev, tuto harmonickou míru nesmírnosti. Nebe je modré poslední denní modří. Za chviličku bude plno hvězd. Avšak pro tuto chvíli slunce zůstává ještě pánem. Z údolí nevychází ani hlásku. Ó Bože, jak tvé chvíle jsou krásné, když člověk neporušuje jejich mír! Jistě bych zde mohl zpívati píseň stupňů.

Radoval jsem se, když mi bylo řečeno:
Do domu Hospodinova půjdeme!
Stanuly již nohy naše
v branách tvých, Jerusaleme.
Jerusaleme, kterýž zbudován jsi jako město
vespolně spojené.
Neboť tam vstupovala pokolení,
pokolení Hospodinova,
podle přikázání Izraelovi daného,
aby oslavovali jméno Hospodinovo.
Neboť tam stály stolice k soudu,
stolice nad domem Davidovým ustavené.

Avšak my jsme se vyšplhali pohodlně sedíce, až

na horu Horeb. Co mluvíme o putování? Obyčejní turisté, špatně přestrojení za poutníky. K Panně plačící vystoupili jsme bavíce se. Někteří z nás se třásli před možností chybného kroku. Na nikom nebyla patrna vroucnost. Ale co říci o té staré ženě, která šplhala bosa s rancem na zádech po strašné cestě z Corpsu k svatyni? Toť ona, jež by měla právo mluvit o La Salettě. Ale nic o ní neřekne; lidé Středověku žili anonymně. Nepotřebovali nikoho než Boha. Aniž by pohrdali člověkem, nijak si neváželi jeho chvály. V dnešním člověku stále vězí jakýsi spisovatel memoárů, zapisovatel, ne-li dokonce zpravodaj...

Vystupuje se na rovince mezi velkým kostelem a malou kapličkou. Za kapličkou vypíná se pahorek korunovaný hřbitovem. Za kostelem a budovami, které ho chrání, zaokrouhluje se veliký kopec ozdobený křížem.

Vítá nás ticho. Nejsou tu obchody ani tržiště svatého X a svaté Y; není tu masných krámů v plném provozu nebo prodej růženců a medajlek po dvaceti tuctech, ani stohy kalamářů tvaru basiliky, ani těžítka s Maximinem a Melánií. Chvála Pánu Bohu, pánbičkářství se ještě nevyšplhalo až sem.

Kraj nebyl zohaven. Bylo by odvážné tvrdit, že stavby vzbuzují nadšení. Veledílem je vroucnost poutníků, nikoli toto dílo stavitelů. Avšak nezdá se, že by stavitelé na tomto kostele nebyli pracovali s dobrým úmyslem. Nechtěli zhotovit nic pompesního ani bohatého ani honosného. Přidrželi se skromnosti. Ovšem diváci zpytují před kostelem, ke kterému slohu se stavitelé přikláněli. Zřejmě je to sloh románský; ale nijak zvlášť nevyniká. Je to devatenácté století, je to nouze. Souš a bída. Nicméně upotřebený materiál se nemění. Zůstává takovým, jakým jej dobrý Bůh stvořil. Aspoň jednou se ho lidé nedotkli leč tou měrou, jak bylo nezbytně nutno. Když myslím na rozpoutanou pobožnou bezbožnost kolem jiných poutních míst, dobrý Bože, jaké štěstí, když zde nacházíme pokoru, uctivost, skromnost a skoro moudrost!
Lidé se ptávali, kterak mohla Melánie s Maximinem z hloubi La Saletty přijíti na tuto Baisseskou planinu, tak všeho vzdálenou, tak vysoko položenou, chráněnou příkrými, skoro nepřístupnými svahy. Hle, vysvětlení: Je to dokázáno skutkem. Tím pasákem byl onoho dne Maximin. A tu vidím přicházeti čtyři krávy malé Melánie. Nejlépe je přečísti si o tom vypravování, zcela prostě napsané

Melánií roku 1878, jež uchovává svůj nevysvětlitelný dětský přízvuk, přízvuk někoho, kdo nemohl nikdy zapomenout na jistou večerní hodinu, na nějaké vidění, kdy se mu zdálo, jako by viděl náhle pootevřený ráj. „Nazítří 10. září potkala jsem se na cestě s Maximinem; vylezli jsme společně na horu. Viděla jsem, že Maximin byl velmi dobrý, velmi prostý a že rád mluvil o tom, o čem jsem chtěla mluviti. Z městečka bylo slyšet Anděl Páně, neboť nebe bylo krásné bez mraků. Když jsme řekli Pánu Bohu, co jsme dovedli, řekla jsem Maximinovi, že bychom měli zahnati krávy na malou plošinku blízko malé rokle, kde bude kamení na stavbu Ráje. Zavedli jsme krávy na určené místo a potom jsme trochu poobědvali."

Ta malá plošinka byla tatáž, po níž jdu; a tamhle je údolíčko. Nic se v okolí nezměnilo; poznávám místo s textem v ruce. Nicméně vyrostla zde basilika se stavbami po boku, a údolíčko je protaženo řetízkovou mříží, která ohrazuje sochy a kříže. Zde je posvátné místo, jedno ze svatých míst na zemi. Malá studánka, malý potůček. Tu Melánie postavila svůj Ráj. „Potom jali jsme se nositi kameny a stavěti svůj domeček, který se skládal z přízemí a poschodí nad ním, jež bylo, jak jsme

říkali, naším příbytkem, kdežto poschodí bylo Rájem. Toto poschodí bylo celé ozdobeno květinami rozmanitých barev, jejichž korunky na svých stvolech visely přes okraje. Tento Ráj byl pokryt jediným plochým kamenem, který jsme též pokryli květinami; také jsme zavěsili kolem dokola věnečky. Když Ráj byl dostavěn, dívali jsme se naň; spánek nás přepadl, i vzdálili jsme se odtud asi na dva kroky a usnuli na trávníku. Krásná Paní sedá si na náš Ráj aniž by jej zbořila."

Ó Panno Maria!

Krásná Paní sedí, obličej v dlaních. Pláče nebo rozjímá. Pláče. Děti viděly ji plakat, když zkřížila „skromně" ruce a pohlížejíc na ně řekla: „Přistupte, moje děti, nebojte se; jsem tu, abych vám oznámila velkou novinu."

Tato novina jistě překvapila dvě malé děti. Nepřestala překvapovati svět. Po stu letech ještě naplňuje lidi údivem. Lidé jsou překvapeni touto Pannou plačící. Upravili si podle svého Naši Paní Lurdskou, a tak si na ni zvykli, že zůstávají tupí v přítomnosti Paní La Salettské, na kterou je nic nepřipravilo. Sám jsem viděl tuto otupělost, slyšel jsem výkřiky překvapení. Co říkám překvapení! Lépe říci pohoršení. Lidé tak vězí v příjemné pro-

střednosti každodenního katoličismu, že je skoro nemožno nějakému proroku, aby jeho hlas výčitek pronikl. Leon Bloy něco z toho zakusil! Ale Jeremiáš nebo Ezechiel by nebyli pochodili lépe. Je tomu sto let, co zde zazněla tato slova: „Nebude-li se chtíti lid můj podrobiti, budu nucena upustit ruku svého Syna. Je tak těžká a tolik váží, že ji už nebudu moci déle udržeti. Po celý čas jak se pro vás lidi natrápím! Chci-li, aby vás můj Syn neopouštěl, musím ho prositi bez ustání. A vy toho nedbáte.“ Dbalo se toho po sto let? Panna Maria pustila ruku svého Syna. Chcete spočítat, kolik dějinných převratů se stalo za těchto sto let? Celý růženec hrůz, zděšení; růženec hrůzy a zděšení stále zesilovaných. Uvažovali jste o tom, že je nám nemožno upevniti mír? Marně se rozmnožují konference; marně se dělají protokoly a formulují podmínky. Pokoj, pokoj; říkají pokoj a není pokoje. „Jestliže se obilí zkazí, praví Panna dvěma dětem, jenom vy lidé jste toho příčinou.“ Chtěli omeziti tato slova na určité nevydařené žně. Ale ne; hluboký smysl slov Naší Paní staví se před oči. Je široký tento smysl. Pojí se k Historii. Je to člověk, který kazí vlastní práce, věci, protože nevidí věci Boží. On je nechce vidět. „Dal

jsem vám šest dní k práci, sedmý jsem si vyhradil, a nechtějí mi ho dopřáti. To jest to, co přitěžuje ruce mého Syna.“ Tato výšina La Salettská vyvolává vzpomínku na horu Sinaj. Naše pokolení couvá před důsledností. Mají takový strach z podvodu a přemrštěnosti! Zatím Panna nesmířitelná pokračuje: „Není již duší šlechetných... Bůh uhodí způsobem bez příkladu.“ Přemrštěnost nebo důslednost? Ó, lidé, otevřte tedy oči své a uši své; a své srdce otevřte více než uši a oči. Myslíte, že něco dokážete, když se budete odvolávat na přemrštěnost? Ale hřích byl přemrštěností a Vykoupení bylo také přemrštěností lásky. Jsme v přemrštěnosti prostřednosti. Tento moderní plod starého zla nás všechny otravuje. Je to dnes nejobecnější obraz zla, neboť Svatá Panna želí, že není již duší šlechetných. Jsou již jenom lidé vypočítaví. Něco za něco: to se dnes nazývá láskou.

Náš svět pokračoval cestou egoismu a uspokojení. Nebili jsme se v prsa. Nepronesli jsme ani jediného slova pokory. Zjevení La Salettské nebylo než jakýmsi druhem pobožností. Událost nestala se nikterak hlavní Událostí století. Nezůstalo z ní než poutní místo, mnoho pobožných řečí a popovských diskussí, jež není možno slyšeti, aby při nich

člověk nevzplanul hněvem. Bylo třeba volati o smilování, bíti se kajícně v prsa, pomáhati Matce podpírat Rameno Syna. Hlas Bloyův ozýval se na poušti. Tento hlas pronikal daleko a zasahoval i tajemství srdce a udušoval jak jen mohl hlas žvanilů. Tlachalové ho konečně na chvíli přemohli, ale to nás neusadí.

Šerpa mračen teď se zadrhla na hrdle Obiou. Četné hroty se objevují a mizejí podle rozmaru husté ranní mlhy. Mlha leží v prohlubinách. Mlha se plazí podél úbočí jako by hledala nějaký vchod. Za touto mlhou lze tušiti mocné úsilí slunce. Bezpochyby vysočina již je zalita jeho paprsky. Jsme připraveni sejíti s hory...

Z franč. zkráceně Eva Florianová.

A. BLANC DE SAINT-BONNET

O NEROVNOSTI MEZI LIDMI

Jest to vskutku velká a důležitá otázka! Vyjádříme ji takto: Lidé v absolutnu jsou si rovni před Bohem právy svědomí a duše: jak to, že v čase jest mezi nimi nerovnost?...

Vysvětluje nám to svoboda. Neboť jest zřejmo, že zatím co činným a ctnostným životem jistý počet lidí zvětšuje virtuálnost (účinnou schopnost) svých ústrojů, druzí naopak životem zahálčivým a nešestným tuto fysiologickou virtuálnost v sobě ochuzují; jest velmi zřejmo, pravíme, ač-li jen příčiny povýšenosti prvních se přenášejí na jejich děti výchovou, že na konci několika generací nalezne se mezi lidmi hrubá nerovnost. Omyl Rousseauův po této stránce pochází z toho, že ve své lásce k člověku a ve svém podivu k dílu tvůrcovu, napadal

ustavičně společnost ze všech zel, jež jsou na zemi, a vinil ji, že zhatila plán Boží a lidstvo pokazila. Nerovnost, jež existuje mezi lidmi, nepochází ani od Boha, ani od společnosti, nýbrž od samého člověka; totiž od jeho svobody.

Neboť třeba vyjíti z faktu dnes nesporného, totiž: jako duše jest poddána všem střídavostem a nepředvídanostem svobody, ať získává ctnosti, či se rozvinuje, a ať přivyká neřestem, či se snižuje, podle zásahu své vůle: taktéž tělo jest poddáno všem střídavostem a vrtkavostem duše; nabývá síly, či se rozvinuje, užene si nemoci,[1]) či chabne, zvrhuje se rovněž podle stavu duše.

Tělo se utváří podle duše, jako duše se utváří podle vůle. Duše se tedy nemůže na zemi rozvinouti, aniž by se tělo nepropůjčilo jejímu rozvinování; také tělo nelne k duši jako nějaký neroztažitelný krunýř: naopak, tělo jest nástroj po výtce poddajný, kujný a tažný, a rozvinuje se nebo se svrašťuje; přijímá na sebe všechny jeho náklonnosti, zrcadlí všechny její tváře, bere na sebe všechny její formy, a to do té míry, že obyčejně soudíme o povaze člověka podle jeho vnějšího vzhle-

du; tolik jest pravda, že jeho tělo se tvární a řídí podle jeho duše, a podle přísloví tvář jest zrcadlem duše!

Vůle tedy nemůže se rozhodnouti, aby nestrhovala s sebou duši; jestliže vůle řídí duši v cestách jejího sebezachování a jejích cílů, duše se rozvinuje a povznáší čím dál tím více v dobru; ale jestli vůle zneužívá schopností duše, a žene ji ve smyslu obráceném proti jejímu určení, ke všem možným neřestem, duše upadá a hrouží se čím dál tím více do zla. Nuže, nepřímo, protože duše nemůže jednati, aby nestrhovala tělo, jež jí bylo dáno, aby uskutečňovalo její úkony, činí-li duše z těla svůj nástroj, použití, jež má s ním činiti, tělo se rozvinuje a stává se čím dál schopnější k tomuto použití; jestliže však duše zneužívá ústrojů těla a má je k tomu, aby konaly něco ve smyslu obráceném k jejímu určení, a žene je do všemožných nenáležitostí, tu se tento nástroj zhoršuje, a stává se čím dál tím více neschopen k službě duše.

Nepřivozuje tedy osudově, jak vidíme, mozkový a fysiologický úpadek, jak se myslelo, obdobný úpa-

dek schopností duchovních; protože právě naopak neřesti a úpadek schopností duše přivozují neznatelně úpadek ústrojů těla; ale jenom jest pravda, že duše, jednou uzavřená do zmenšeného kruhu ochuzených ústrojů, nemůže již překročiti bez neslýchaných a zázračných úsilí jejich úzkou mezi. Neboť, jestliže nejprv duch přivozuje rozvinutí nebo úpadek zvláště mozkových ústrojů, tu tyto ústroje zase na dlouho uvazují člověka do stavu, v němž se samy nalézají. Pak jest asi třeba tolika generací ctnostných, po sobě následujících, aby přivedly fysiologický organismus k jeho krásnějšímu stavu rozvojovému, co bylo generací neřestných, po sobě následujících, jimiž fysiologická ústrojnost upadala, až se dostala ze stavu, v němž byla stvořena, do toho stavu úpadkového, v němž duše již skoro nemůže ho zvládnouti.

A tak není fysiologická zaostalost zdrojem zaostalosti a zvrhlosti schopností morálních a intelektuálních; nýbrž naopak původ mozkového a svalového úpadku jest dlužno hledati ve zvrhlosti morální a intelektuální. Arciť mozkový a svalový úpadek, když už jest jednou přivozen, nese s se-

bou úpadek morální a intelektuální. Nesmí se tedy ani říkati s prvními žáky Gallovými, kteří ostatně ho málo chápali, že jestli nemyslí se bez mozku a bez náležitého rozvoje jeho ústrojů, myslí mozek; ani se domnívati, jak se obyčejně děje, že se člověk stává neřestným, protože jeho mozkové ústroje zůstávají nevyvinuty, ač spravedlivě zaslouženým zpětným působením úpadek mozkových ústrojů překáží zase rozvoji inteligence a našich možností k ctnosti.

Nuže, protože tělo jest nástrojem obcování duše s tímto světem, a protože duše tedy nemůže se v něm projevovati leč v té míře, jak jí dovolí tělo (protože duše, jako rozum, ať ostatně sebeosvícenější, nemůže používati mozkového ústroje, je-li schudlý a oslabený; a protože duše, jako vůle, byť ostatně sebeenergičtější, nemůže používati ústroje svalového, je-li zhubenělý a unavený), z toho vyplývá, že duše, jež jsou opatřeny tak špatným uskutečňovacím nástrojem, nemohou ve světě, v němž se všechno děje a oceňuje jenom z úkonů a výsledků, závoditi časně s dušemi, jež zdědily z moudrosti svých předků mozkové a svalové ú-

stroje podivuhodně uzpůsobené k tomu, aby vykonávaly všechny úkony a všechna dění ducha a vůle. Neboť takto, jak to pravil jistý učenec, kdyby se chtěla neviděti v člověku než pouhá inteligence, obsluhovaná ústroji, bylo by možno připustiti, že tato inteligence jest stejně mocná, ať už orgány, jichž používá, jsou jakékoli.[2]) Takže, aniž budeme mluviti o těch, kteří, stejně jsouce obdařeni dobrým nástrojem fysiologickým, a nesouce v sobě skoro stejné přirozené disposice; o těch, kteří, jak pravíme, používají sami své vlastní svobody, buď aby prospěli ještě v ctnosti a rozvinuli tím své ústroje mozkové a svalové, nebo aby degenerovali v neřesti a zničili tím tytéž ústroje: jest jasno, že když hledíme jenom k rozdílu vrozených disposic, aniž dbáme růzností, jež vyplývají pak z disposic nabytých, bude se projevovati mezi lidmi veliká nerovnost hodnoty morální, intelektuální a virtuální. Neboť mozková nerovnost mezi lidmi nese s sebou nerovnost inteligence a morálních náklonností, protože v nich jest výsledek, a fysiologické zjištění.

A teď, protože povýšenost člověkova mezi jeho bliž-

ními rodí se z jeho stupně morality, inteligence a virtuálnosti, tato morální, intelektuální a virtuální nerovnost vyjadřuje se přirozeně mezi nimi nerovností osobní hodnoty; a tato nerovnost osobní hodnoty vyjadřuje se nezbytně ve společnosti nerovností rodovou. Vskutku, ze dvou lidí, jejichž virtuálnost jest nestejná, jeden produkuje více než druhý, a dobývá následkem toho více plodů svýma pažema. Ze dvou lidí, jejichž inteligence jest nerovná, jeden pracuje s větším zdarem než druhý a vyvodí důsledně více výhod ze svého ducha. Ze dvou lidí, jejichž moralita není rovná, jeden jest více ctěn než druhý, a tím nabývá povznešenějšího místa v mínění svých bližních.

Rodová důstojnost, kterou každý člověk zaujímá mezi svými bližními, pochází tedy ze tří věcí: z ctnosti, vlohy, štěstí. Ctnost podivem; vloha vážeností a dobrou pověstí; štěstí důležitostí. Nuže, tyto tři věci: ctnost, vloha, štěstí jsou v poměru k těmto třem jiným: k mravnosti, inteligenci, virtuálnosti (účinnosti); a mravnost, inteligence a virtuálnost jsou v poměru k mozkové a svalové organisaci, která jest v poměru k svobodě. - Ta-

ková jest theorie původu nerovnosti mezi lidmi. A zajisté, svoboda mohla dobře způsobiti měnlivost a nerovnost mezi lidmi, protože způsobila proměnnost a nerovnost mezi lidskými plemeny! Ať vlády a občanské zákony potom schválily výsledky nerovnosti; ať pomáhaly silným, protože samy měly zapotřebí síly; ať utiskovaly slabé, protože potřebovaly utiskovati ještě slabost; nikdo toho nepopírá: ale nejsou to vlády a občanské zákony, kdo učinili silné silnými, ani slabé slabými. Vlády na příklad mohly obklopiti vlastnictví zákonnými ochranami, kterých neudělily plodům práce tříd dělnických: ale ony neudělaly vlastníka. Vlády a společnost sama obklopily lidi geniální, válečníky, státníky, umělce a vědce ochranou, kterou odepřely nešťastným řemeslníkům: ale nejsou to vlády, jež učinily lidi geniální, válečníky, státníky, učence, umělce a velké průmyslníky. Co učinilo mezi pracujícími vlastníka, mezi vojáky vůdce, v lidu genia, toť individuální povýšenost; a individuální povýšenost působí ctnost, vloha a štěstí. A ctnost, vloha, štěstí jsou v poměru k mravní svobodě.

Kde jest nerovnost individuálních schopností, tam jest nezbytně nerovnost společenských postavení, a následkem toho politických předností. V panství síly slabí jsou málo slyšeni. Nejprve otcové byli správně uvrženi v otroctví nebo do bídy; potom děti byli v ní nesprávně ponechány. Vy, kdož byste rádi zrušili nerovnost mezi lidmi, a dali jedněm přednosti sociální, intelektuální a industriální, jež mají druzí, zrušte nerovnost mezi jednotlivci, a dejte jedněm ctnosti zachovávací, inteligentní hbitost a průmyslovou činnost, kterou mají druzí! Neboť, jak to zařídíte, aby ten, jenž pracuje méně, a jejž jeho neřesti mají k tomu, aby utrácel a zmarňoval plod své práce, aby takový shromažďoval statek jako ten, kdo pracuje bez ustání, a kterého jeho ctnosti mají k uskromňování v radovánkách, jako ten, jenž skládá v úspory plod své práce? A teď, když ještě ke všemu instituce dopřávají síle ochranu a se slabostí nakládají příliš přísně, jak chcete, aby ještě trvala nějaká rovnost na zemi?

Uvažovali jsme, že člověk jest odpovědný, že zasluhuje, že si užene to, co mu připraví jeho svo-

boda. Nuže, vidíte to, tak jak už tento svět to s sebou nese, jest zodpovědný, více nebo méně zasluhuje; jak už tento svět jest zařízen, ve všem se jeví následky jeho svobody! Jen on nerovností svých úsilí a svých ctností zřizuje svou nerovnost individuální hodnoty a následkem toho svou nerovnost společenského postavení. Jest tedy zdrojem této trapné a zahanbující nerovnosti naše svoboda, a svoboda trpí první touto nerovností ve společnosti!

Nedoufejme tedy od vlád, že nás pozdvihnou z naší vlastní poroby. I když by daly nešťastným třídám, jak třeba přese vše doufati, práva politická a práva hospodářská, o něž je připravily, dají jim také práci, inteligenci a mravy, dají jednotlivcům společenské přednosti, vážnost a úctu, jež se přimykají k hodnotě osobní? Vzejde opravdu z rovnosti politické rovnost sociální? A zplodí tato sociální rovnost rovnost morální?... Pravděpodobnější jest opak.

„Svoboda není návěštní plakát, který čteme na nároží ulice; je to živoucí moc, kterou cítíme v sobě samých." - Ať to není nikterak pro vlády

pohnutkou, aby se dále přidržovaly svých barbarských opatření; ale ať je to pro nás uvědoměním, abychom se chopili pravých prostředků proti tomu, abychom nebyli nadále obětmi. Buďme svými zásluhami všichni rovni před Bohem, a naše rovnost zjeví se na zemi.

Nerovnost, jež jest mezi lidmi, má tedy dva velmi reální prameny: předně jsme to my, a pak vlády. My, kdož neseme na sobě samých její ustavičnou pohnutku; vlády, jež jsou velmi povinny počítati s tímto reálným faktem. Začněme sebou býti čím dál tím rovnějšími svými zásluhami: bude pak třeba, aby zákony a vlády se jim přizpůsobily! Chceme-li zavésti pravou rovnost, jež má býti mezi dětmi lidí, vraťme všichni svým duším hodnotu, kterou mají míti tyto urozené dcery Věčného. - Morální rovnost nese s sebou rovnost úcty a vážnosti; rovnost úcty zajišťuje rovnost sociální; rovnost sociální přivozuje rovnost politickou; a rovnost politická vede nezbytně k rovnosti hospodářské. Pokusme se vznešeným závoděním v ctnostech navrátiti naší mravní svobodě všechny zásluhy, jimiž může každého z nás obohatiti, aby-

chom zničili takto poznenáhlu ten ohavný stav nerovnosti, v němž jsme podle spravedlnosti. A jestli to nestačí, láska způsobí ostatek. Ona povzbudí vyššího, aby se sklonil k nižšímu, aby ho k sobě pozdvihl. A tak zřídíme opět svou rovnost před lidmi, jako jest před Bohem. Svobodo! svobodo! ty držíš ve své ruce osud člověka na tomto světě, jako jeho určení na onom...

* * *

POZNÁMKY

1) Neboť svoboda není toliko příčinou nerovnosti fysiologické, která existuje mezi lidmi; svými úchylkami z pravé cesty jest zároveň příčinou všech nemocí, těchto mocných pozměňovatelek organisací a povah.
LUTHER učinil toto zajímavé pozorování: „D o u f e j s y n u, řekl Ježíš Kristus šlakem poraženému: O d p o u š t ě j í s e t o b ě h ř í c h o v é t v o j i. - Co to znamená, ne-li to, že jeho hříchy jsou příčinou ochrnutí a všech nemocí? Jest jisté lékařství vyšší než lékařství lékařů, jehož pomoci jest se třeba dovolávati.
„Bůh vdechl duši do těla; a tělo napouští se myšlenkami a dojmy duše jako vása vůněmi, jež obsahuje. Šťastný člověk s myšlenkami vznešenými a s žádostmi svatými! Jeho tělo bude ho poslušno, bude učenlivé, jeho smysly nebudou se mu vzpírati, a jeho krev neutopí mu duši.
„Šťastný ten, kdo nebyl zplozen v opilství, a jenž nebyl počat v křečích rozkoše! Šťastný ten, jehož otec nevylil své útroby v zhýralosti, a jehož první lože (manželské) nebylo kaleno únavami rozkoše nebo skleslostmi smutku!
„Šťastný ten, kdo nedostal od svého otce krev chudou a vybarvenou, a jemuž jeho matka nedala smysly silnější než duši, a nervy hbitější než vůli!
„Srdce čisté dává tělo svižné a pevné: a čistota ducha osvětluje pohled; nevinnost a prostosrdečnost duše rozšiřuje oční víčka: lstivost a šalba oko zúžují, a připouštějí mu méně světla.
„Zvyk vznešených myšlenek povznáší čelo, a rozšiřuje kosti: ale duch, který se vláčí po zemi, stlačuje

mozek a snižuje jeho výšku. Střízlivost sesiluje paži a nohu činí mrštnější: z nestřídmosti ruka se třese a chůze těžkopádní.

„Žárlivost a nedůvěra oslabují žaludek a zdržují jeho práci: důvěra a láska mu pomáhají a urychlují trávení. Milosrdenství a láska k bližnímu rozpínají hruď, a dodávají srdci více rytmu a souzvuku: sobectvím a nenávistí scvrkuje se tato svatyně života; a srdce, zavřené do svého vězení, bije silněji a rychleji, jako zajatec, jenž se utlouká za mřížemi ve svých poutech.

„Rozměklostí modrají žíly; a zaháleivost popouští a rozvolňuje tkáň kůže: odvaha nadouvá tepny; a prací hnědne a tvrdne pokožka. Pýcha zviklá a zmate mozek, takže se do něho valí krev; a krev zaplavuje myšlení; a rozum hyne v této zátopě života tělesného.

„Duše se obráží v těle jako slunce v jezeře: naše neřesti stávají se bolestmi, a zla naší duše způsobují nemoci našeho těla. Jakmile hřích vstoupí do duše, nabývá ohlasu v některém z našich ústrojů, a ukládá do něho zárodek smrti, který obsahuje. Každé neřesti Bůh dal některý ústroj za kořist: a hříchové naší duše rozežírají naše tělo, jako červ hrýže uvnitř plodu, v němž se ubytoval.

„Často hřích stoupne do mozku; a illuse pýchy způsobují halucinace šílenství. Jindy zase vplíží se do krve, a rozkládá ji a kazí, zrychluje nebo zpožďuje její chod; nebo stoje na číhané v některém koutě našeho těla, náhle je na přechodu zastavuje.

„Hned se hřích vrhá na srdce, a nad míru je rozpíná nebo svrašťuje; otřásá jím, jako by je chtěl zlomiti; nebo zmenšuje jeho pohyb, jako by v něm chtěl uhasiti život. Hned vniká do kostí, vysouší v nich čís,

nebo je ohýbá jako oblouk, nebo měknou a stávají se poddajnými jako kosti dítěte, nebo křehkými, takže praskají a rozbíjejí se jako sklo.

„A tady zase útočí na nervy; odnímá jim jejich bujarost a jejich energii, činí je hluchými k hlasu člověka vnitřního; nebo ještě hůře dráždí je a rve je a trhá z vlády vůle. Tu hned zase stáhne se do některého střeva a hromadí v něm vlhkotu, jež činí tělo náchylným k horečkám a zimnicím, k nemocem i k smrti.

„Často nákaza hříchu způsobuje nákazu nemoci: a člověk, který se nechtěl vystříhati duše hříšníkovy, jest nucen míti se na pozoru před jeho tělem, a vyhnouti se každému styku s jeho prohnilým masem. Neboť právě v dobách velikých pohoršení morové pustoší svět, a styk člověka stává se tělesným kamenem úrazu pro jeho přátele a jeho bratry.“ - JOURDAIN, Le livre des peuples et des rois, tome I, chapitre 17.

2) „Kdyby zjevy inteligence nezávisely v ničem od fysické organisace, nebylo by možno pozorovati žádnou shodnost mezi světly národů a způsobem jejich utváření a složení těla. Setkávali bychom se nezřetelně ve všech plemenech s toutéž směsí zručnosti a neobratnosti, blahobytu a bídy; krásné charaktery a velké talenty jevily by se v témže počtu, arci v patřičné poměrnosti, v tvářnostech nejlepších i v organisacích nejdokonalejších. Černoch, Mongol, Evropan byli by na témže stupni vzdělanosti. Ale tak tomu daleko není. Naopak, povýšenost civilisace souhlasí obecně s povýšeností organisace fysické, a plemena nejlépe na pohled se vyjímající jsou také nejintelligentnější a nejvzdělanější. Kalmuk se svým sraženým čelem nepovznesl se vůbec mnoho nad život kočov-

nický; Černoch s lebkou úzkou a prodlouženou vždy dřepěl ve stavu pouhého barbarství; kdežto Kavkazan, jehož čelo jest velmi vyvinuté a obličej skoro svislý, vyspěl v různých dobách a zvláště v dobách moderních poměrně na velmi vysoký stupeň.“ CH. DUNOYER, Nouveau traité d' économie sociale. - Viz La science polit. fondée sur la sc. de l' homme od COURTET DE L' ISLE-a.

PAUL CLAUDEL

O BÁSNICKÉ INSPIRACI

(List Abbému Bremondovi)

Přečetl jsem, nebo znovu jsem již četl se zájmem, jaký si jen můžete představiti, Vaše dvě knihy „Poésie pure et Prière et Poésie“, které pojednávají o nejhlubších problémech duše a vyjadřování. Jsou to díla vpravdě sokratovská, jejichž obsahem jsou více otázky než odpovědi, a to otázky tak dobře dané, že je nesnadné vyhnouti se jim nějakými vytáčkami. Nikdo není rád, je-li „tázán“ způsobem tak přísným a zároveň tak všetečným, a popudlivost lidí, jejichž předsudky zviklávate, se vysvětlí stejně dobře jako popudlivost náhončích starého trapiče duší.

Pokud jde o podstatu debaty, máte tisíckrát pravdu a vůbec nechápu, proč by se mělo o tom hovořiti. Poesie, přiznal by to i sám M. de la Palisse, je dílem určité „básnické schopnosti“, která je mnohem více v bezprostřední souvislosti s představivostí a citlivostí než s uvažujícím rozumem. To neříká, že rozum, vkus a zvláště míra nemají důležitou úlohu v tvůrčí činnosti; působí však jen druhořadě, ve funkci jakéhosi pomocníka a dohližitele. Poesie je výsledkem určité nutnosti utvořiti si a vyjádřiti slovy představu, kterou máme o nějaké věci. Je tedy třeba, aby obrazivost měla o předmětu, který chce vyjádřiti, představu živou a silnou, třebaže zprvu nutně nedokonalou a nejasnou. Naše citlivost vzhledem k předmětu musí nadto býti uvedena do stavu chtění, naše činnost musí býti vyvolána tisíci rozptýlenými dotyky a musí býti na ní takřka vymáháno, aby odpověděla výrazem na vzbuzený dojem.

Když to bylo řečeno, můžeme chápati slovo „inspirace“ ve trojím různém smyslu.

Prvý smysl je všeobecný a znamená asi něco jako

vnitřní volání. Schopnost tvořiti a spojovati obrazivost se chtěním pomocí vhodně volených slov je darem přírody „Nascuntur poetae“ ...S'il n'a reçu du ciel l'influence secrète... Citujete a mohly by se citovati příkladem nespočetné texty. Chápáno v tomto smyslu, říká se, že básník je inspirován. Ve skutečnosti je tomu, jako kdyby zvenčí závan větru rozproudil skryté vlohy, aby z nich uvolnil světlo a působivost a nějak podnítil naši schopnost slovního vyjádření. Tento závan by byl marný, kdyby nebylo síly, kterou by se projevil, a kdyby tato síla nespočívala v předem dané vloze.

Druhý smysl tohoto slova se týká skutečné inspirace. Básník byl uveden v činnost způsobem, který poněkud osvětluje studie P. Jousse, jakýmsi druhem rytmického podráždění, opakováním a vyvažováním slov, odměřeným recitováním po způsobu lidových předříkávačů v orientálních zemích. Vidíme ho, jak si mne ruce, jak chodí sem a tam, klepe si do taktu a mumlá něco mezi zuby. A zvolna, pod vlivem těchto pravidelných popudů, mezi dvěma póly obrazivosti a chtěním, počíná tryskati příboj

slov a myšlenek. Všechny schopnosti jsou ve stavu nejvyšší bdělosti a pozornosti, každá připravena dáti to, co může a musí, paměť, zkušenost, fantasie, trpělivost, nebojácná a často hrdinná odvaha, vkus, který ihned posuzuje, co odpovídá nebo je v rozporu s naším ještě nejasným úmyslem, a zvláště inteligence, která nazírá, odhaduje, vyžaduje, radí, potlačuje, podceňuje, odlučuje, odsuzuje, hromadí, rozděluje a rozšiřuje všude řád, světlo a úměrnost. Není to však inteligence, která tvoří, nýbrž ta, která zří nás tvořící. Chceme-li pochopiti, co je to inspirace, pohleďme na řečníka na tribuně, který je unášen souhlasem nebo rozohněn odporem shromáždění. Nebo ještě lépe na rozhořčeného člověka v zajetí nějaké velké vášně. Odevšad se mu hrnou do úst slova a myšlenky, avšak zároveň jakási střízlivá moudrost, skrytá pod tímto přívalem slov a myšlenek, mu v každém okamžiku ukazuje, co je důležité, co je třeba říci nebo zamlčeti, co napověděti, v jakém pořádku a v jakém postupu. Když se pak opět vrátí do svého přirozeného stavu, sám je udiven svou výmluvno-

stí. I ve správní radě naslouchámе tomu, kdo uplatňuje své mínění rázně a přesvědčivě. Blahopřejeme mu, říkajíce: „Našel jste správný výraz, důvod, byl jste opravdu inspirován“. Řečníkem je ten, kdo se dovede uvésti vlastní vůlí do stavu nadšení - a totéž platí o básníkovi. Emoce nepůsobí zatemnění, nýbrž nejvyšší jasnozřivost.

Jedním slovem, poesie nemůže existovati bez emoce, nebo chceme-li, bez hnutí duše, které řídí rytmus slov. Báseň, to není nějaký orloj řízený zvenčí a rovněž není možné veršovati při hře v šachy nebo při kulečníku. A sama inteligence je v plné činnosti jen tehdy, je-li podnícena chtěním.

V tomto druhém slova smyslu, který jsem vyložil, se můžeme domnívati, že inspirace si oblibuje onu schopnost duše, kterou scholastikové nazývají „žádostivostí a popudlivostí“. Stejně jako dech předchází vlastní hlas, tak i chtění předchází nutnost vyjádřiti se a toto puzení lidské duše se projevuje slovy u lidí a křiky u zvířat. Avšak i v tomto dechu, v tomto chtění je již řád, a inteligence je ho již účastna.

Slovo inspirace má však ještě třetí smysl, a to mnohem jemnější a právě zde se dostává výrazu čirá poesie, jehož užíváte, jeho oprávnění. Zvyk prý je druhá přirozenost. To znamená, že v každodenním životě neužíváme slov v jejich vlastním smyslu tak, jak znamenají různé věci, nýbrž tak, jak je označují a jak prakticky nám dovolují, abychom se jich zmocnili a jich užívali. Podávají nám jejich přesnou a hrubou reprodukci, jejich hodnotu tak omšelou jako peníze. Básník však neužívá slov takto. Užívá jich ne pro jejich užitkovou hodnotu, nýbrž proto, aby vytvořil ze všech zvukových jevů, které mu slovo nabízí, obraz stejně srozumitelný jako líbivý. Zvuk, který nahrazuje skutečnou podstatu věcí podstatou druhotnou, t. j. hodnotou čistě užitkovou, tvárlivou a účinnou, je jeho nepřítelkyní, kterou nutno svésti s cesty, jako kdysi Herkulova loutna krutého Arga. K tomu slouží opakování zvuků, harmonie slabik, pravidelnost rytmů a celý prosodický zpěv. A když pak ona část duše, která je hrubá, všední a servilní, je takto podrobena, Anima vchází vol-

ně do čirých věcí krokem nekonečně lehkým a hbitým.

Light on the coerule
Lulls of the air
Lulled on the luminons
Levels of the air

Říkám nekonečně lehkým a hbitým, poněvadž každé naléhání, každá profánní zvědavost, každá nepoddajnost vůči božské ruce, která nás vedla, vydala by všanc čistotu tohoto obrazu, který vyvstává před námi, a na naší straně je nebezpečí, že se poruší onen půvab, že se probudí náš divoký strážce a že se opět vrátí druhá přirozenost, sobecká a dychtící po ovládání. Čirou věcí rozumím věc, a to nikoliv tak, jak jí každodenně užíváme, nýbrž jak v plnosti svého smyslu je srozumitelnou a líbivou částí obrazu Božího, a takovou, že dokonalé slovo, slovo par excellence, které je kořenem a klíčem, vzbudí v naší mysli její dokonalou představu, avšak stále připoutanou k té větě, která nás unáší. Chápeme (v básnickém slova smyslu) tak, že přecházíme na to, co plyne.

V tomto smyslu poesie se podobá modlitbě, poněvadž vybavuje z věcí jejich čirou podstatu, která je dílem a svědectvím Božím. Avšak také právě v tomto smyslu poesie stojí nekonečně daleko za modlitbou, poněvadž člověk jest stvořen jen pro Boha a nikoliv pro věci, a je-li dobré kráčeti k Bohu po všech cestách, nejlepší je ta, která vede k němu přímo.

Přel. J. Krupica.

NEVYDANÁ KORESPONDENCE LÉONA BLOY A JIDNŘICHA DE GROUX

LÉON BLOY JINDŘICHU DE GROUX.

Protože nevím, zda tento dopis Vás bude moci dostihnouti v Bayreuthu, poznamenávám, aby byl poslán za adresátem.

2, cité Rondelet, Grand-Montrouge (Seine).
15. srpna 1896.

Můj velmi drahý Jindřichu,

Váš dopis, který došel včera večer příliš pozdě, než abych naň mohl odpovědět ještě týž den, mi způsobil, ujišťuji Vás, vzrušení, dokonce ještě než jsem jej otevřel. Bayreuth! Tak tedy Vy jste se v Bayreuthu obíral poslouchánim té zabíjející historie o Siegfriedovi a jeho sani, zatím co já jsem s trýzní - oh, ano, s trýzní! - psal ony tři kapitoly o Wagnerovi, které budete jednoho dne čísti v prostředku mé knihy.

Odehrává se to v rozhovoru slušně bouřlivém. Odpůrci: Bohémond de l' Isle-de-France, to jest Villiers, který býval, jak víte, zblázněn do Wagnera, a Marchenoir. Vynasnažil jsem se tu říci formou, která Vás nepohněvá, vše, co může býti řečeno.

Především díky, že jste mi dodal drahocennou podrobnost, která mi chyběla a která přišla zrovna včas. Pobyt Voltairův!

Nabízíte mi tuto cestu. Co Vás to napadá? I když máte za to, že by mi bylo možno přemoci můj odpor k Walhalle, a že bych přivolil slyšeti bez naprosté nutnosti tuhle kombinaci divokého ržání a prasečího chrochtání, zvanou německým jazykem, považte, že by mi bylo k tomu ještě nutno obývati, byť jen po několik hodin, místo, jež mršina Voltairova zasmradila, a dokonce se dotýkati předmětů, jichž on se dotkl!... Řekl jsem si jednou, že by se měl udělat dobrý atlas měst či míst, která tato hnusná osobnost pokálela, aby se jich křesťané varovali. Zdá se, že komunardi, kteří nevěděli, co činí, měli temnou předtuchu Spravedlnosti, když snili o rozboření Paříže, kterou Voltairova přítomnost odsoudila a která zhyne kteréhosi dne způsobem úděsným.

Posléze jsem přesvědčen, že v Bayreuthu je spolčení zlých vlivů, a s neklidem snáším vědomí, že tam jste.

Nejsem „antiwagnerovec", protože to by byl ještě způsob, jak býti wagnerovcem. Jestliže se však naprosto přijímá, že Wagner byl největší umělec světa - což je možné - tu mi již nezbývá než nenáviděti Umění, a stydím se, že já sám platím za umělce. Ach, Pane, Ježíšovo Tělo v chu-

dém a mlčelivém kostele! Slova, jež čteme v samotě se srdcem zlomeným, s očima v slzách, a mrtvé malé dítky, nad jejichž hrobem se modlíme, abychom byli vysvobozeni ze světa, kde se potkávají jen modloslužebnost, marnost, blbství a šílenství!

Jelikož mi často přišlo napsat jméno Wagner v této ústřední části mého díla, kde najdete možná myšlenky, jichž jste nepředvídal, bylo mi jíti pro radu k tak zvaným básním tohoto Němce. Nuže, říkejte si, co chcete, ale je to otrava dusící, hrozná. Emfatická pitomoučkost, nevrlé dětinství těch pověstí, ale zvláště, oh, obzvláště to svatokrádežné zneužívání posvátných forem Liturgie mě ochromily ošklivostí, přesytily hrůzou! Je to jako bych byl viděl vítězné hovado Bismarckova druhu šlapati svými botami čerstvé květy hřbitova malých dítek. To jen k té „velikosti dramatické", o níž mi mluvíte.

Co se týče „nádhery hudební", o níž mi mluvíte též, v tom nejsem soudcem, jsa, jak víte, přítelem mlčení.

Jsme zdrávi, celkem, ale Chudá žena pokračuje jen velmi pomalu, Vy víte, proč. Nedostal jsem žádnou zprávu od Wagemanse. Začínám vě-

řiti, že má kniha nebude moci být v říjnu hotova. Nicméně však doufejme, že bude vydána před koncem století.

Naprosto nedbám přátelství a obdivu p. Mynssense. Rozpomínám se na jeho návštěvu opravdu ve značně rozmilé chvíli. Ten pán přišel, porozuměl jsem tomu trochu později, aby ze mne vymámil knihy. Jeho enthusiasmus nešel tak daleko, aby je koupil.

Jedete-li do Mnichova, má žena Vám posílá uvádějící list pro Ibsena. Můžete spatřiti toho orangutana.

Připojuji lístek, o nějž mě žádáte pro Montchala, který není v Berlíně, nýbrž v Drážďanech. Skoro si již nepíšeme. Nevím proč. Poslední dopisy toho ubožáka mě vyděsily. Zdál se mi vydán všanc sebevraždě nebo zešílení, i nemyslívám na něho bez nadměrného smutku, který se druží k mnoha jiným.

Objímám Vás z celého srdce svého, můj drahý Jindřichu.

LÉON BLOY.

P. S. - Uchováváte si mé dopisy? Věřím, že některé za to stojí. Byl bych zarmoucen, kdybych se dověděl, že ne.

Můžete si přečíst lístek Montchalovi.

JINDŘICH DE GROUX LÉONU BLOY.

Bayreuth, 15. srpna 1896.*)

Můj předrahý Bloy,

Jsem tady pořád, ale není to mou vinou. Čekám pro odjezd do Mnichova peníze, které tu měly být včera a které dodnes ještě nedošly; příjem to, jemuž jsou podřízeny veškeré mé záměry. Díky Vaší paní za uváděcí lístek, který mi laskavě dala pro Ibsena. Jsem zvědav na spatření toho „orangutana". Rovněž díky, můj drahý Bloy, za nádherný a milý doporoučející dopis, který jste mi dal pro Montchala, jejž neopominu navštíviti v Drážďanech - jestliže to p e n í z e dovolí!...

Jak můžete pochybovati, můj drahý Bloy, o vzácné péči, s níž uchovávám v š e c h n y V a š e d o p i s y!... Poslední je vpravdě znamenitý!...

Jestliže mé ubohé nadšení pro Wagnera smrtelně neochablo po podobném aerolithu, jaký Vy mu metáte na hlavu, je to tím, že je vytrvalé. Je to vskutku poprava, po které zázrak sv. Diviše je sotva snadno obnovitelný. Místo abych si sebral hlavu, lépe bych udělal pustit Vás do křížku s tím fanatikem Bohémondem de l' Isle-de-France, který

*) Omýlené datum. Třeba čísti: 17. nebo 19. srpna.

nemá hrubě zapotřebí, domýšlím se, abych mu přišel na pomoc já, jenž nejsem dost fanatický. Enthusiasmus, který má znamenat, vzpomínám-li si dobře na jedno z Vašich nejpodivuhodnějších „příležitostných slov“, „slunce v srdci“, nelze však příliš snadno zatemniti nebo zchladiti, zvláště, když jde o tak úžasného umělce jako Wagner. Váš nepokoj z vědomí, že jsem v Bayreuthu, kde se na mne spolčují zlé vlivy, se mi nicméně zdá nedostatečně ospravedlněný, přílišný. Nepůjdu tak daleko, abych řekl, že přeháníte. Ale mohu ještě důvěřovati tomu, co zde zakouším? Podle Vaší řeči nikterak!...

Navzdory stopám po tom starém hňupu Voltairovi ujišťuji Vás, že jsem nikde nepocítil lépe než zde blaženství klekati před oltáři a modliti se na hrobech. Je málo dní, v nichž bych se nešel modlit na hrob Wagnerův, všeobecně opuštěný... Nejsem zajisté dost pošetilý, abych viděl v dílech tohoto velkého hudebníka něco jiného než díla umělecká; ale nemohu popříti, že rozechvění jimi prostředkované je naprosto kolosální, zázračné!... Když se naň může dokonce pohlížeti jako na největšího umělce světa, často bych byl pokoušen s tím souhlasit, ačkoliv pro mne vedle něho Rem-

brandt trvá, nesesaditelný - a Quentin Metzys rovněž!...

Je jasné, že Vy sám můžete mít na svědomí, že jste také hrdým umělcem, a že máte v tomto smyslu nejlepší důvody na světě, abyste to dotáhl až k nenávisti Umění. Nenávidět Umění?... Tohleto by se mi opravdu, se strany člověka jako Vy, jevilo vrcholem originality, a byl bych, ujišťuji Vás, tak žádostiv, jak jen lze býti, vědět, kam až by šla Vaše výmluvnost při podobném odhodlání!... Ostatně víme až příliš dobře, jak tohle dopadlo, kázáno po protestantsku mrzkými filistry!... Ale katolíkem Léonem Bloy, to by mohlo být, věřím tomu, dosti vznešené!... Tato podívaná jest pořádána na nejvyšším stupni, aby si mě vyžádala!... Ba čekám na ni s netrpělivostí!...

Pokud mne se týče, jsem zvláště vázán s upřímností prohlásiti, že nemám duši tak hluboce nábožnou, bych se obešel bez umění.

Již zmírám nudou a ošklivostí v tomto špinavém světě. Čím by byl, kdyby Homér, Dante, Shakespeare, Balzac a jiní... nebyli!... To by už ani nebylo možno přijíti na svět! Nebo nechcípnouti zděšením při prvním pohledu! - Ačli byste mi dokázal opak, jste dost silný spisovatel, abyste tam

dospěl!... Zvláště dost hluboký myslitel!...
Přesto myslím, že dříve než lze odsouditi Wagnera nebo se mu i obdivovati, bylo nutno přijíti sem do Bayreuthu, i bylo by bývalo mou ctižádostí odvésti Vás na příklad na Parsifala, napřesrok, nebo na Nibelungy, letos!... Nyní jest už příliš pozdě, a pak Vy nechcete - Vy dáváte přednost mlčení!... Snad stejně jako Vy jsem já přítelem mlčení, každodenně; leč nemyslím, že by vyslechnutí hudebního arcidíla bylo vážnou záminkou k roztržce s ním! Přijde se k němu zpět a ono Vás přijme, jak se mně zdá, dokonce tím raději a s tím větší vášní!... S tím větší láskou!...
Sám Váš hudebník z „Krvavého potu" co se ho nahledal po čtyřicet let na svém klavíru!... Wagner je hledal též a občas je našel pomocí šedesáti měděných trubek!...
Bylo vyřčeno přirovnání Parsifala k tiché mši ve vesnickém kostelíku kvůli jeho absolutní čistotě a jeho neodolatelnému kouzlu, a to „zneužívání posvátných forem liturgie", o němž Vy mluvíte... očekávám, že jste mi tohle přesně vymezil v Chudé ženě, abych byl schopen si toho povšimnouti a býti tím pohoršen a pobouřen v tomtéž stavu

jako Vy. To je vše, můj drahý Bloy, co mi je dovoleno Vám pověděti.

Pokud jde o tu pověstnou mrchu Voltaira, kterého si hnusím se všech hledisek, mohl jsem sedm let obývat Paříž, aniž bych už naň byl myslel, jako by opravdu ten starý opičák nebyl nikdy existoval!... Jediná věc opravdu zajímavá zde v Bayreuthu jest to, že formu opery, již Wagner chtěl nahradit lyrickým dramatem, on sám zhanobil slovy: „Co je příliš hloupé, než aby bylo řečeno, to se zpívá!...“ atd.

Aby se vneslo světlo do Vaší vlastní myšlenky, týkající se Wagnera, věřím, že snad není neužitečné říci Vám, že byl p r o t e s t a n t e m; že se při nejmenším protestantem narodil; ale myslím, že se stal katolíkem ke konci života. Nic však nechci tvrdit!... Nejsem si tím sdostatek jist, ale slyšel jsem to říkat.

Co mi pravíte ohledně jmenovaného Mynssense, je dobře vědět. Je na mém rejstříku, beru si ho na starost; já už ho jak náleží položím na obětní kámen!... Počítejte se svým Druidem.

Opět brzy nové zprávy. Mé uctivé pozdravy paní Bloyové. Napíši Vám z Mnichova. Máte-li tu neb onu věc naléhavě mi sděliti, pište mi na tutéž

adresu do Bayreuthu; bude posláno za mnou.
Objímám Vás. Váš

JINDŘICH.

P. S. - Jak jsem Vám pravil, to, co jsem Vám slíbil, je podřízeno tomu, zda dostanu dopis, jejž sám čekám; pošta je tu ostatně velmi špatně obstarávána.

Další P. S. - Zprávu, vztahující se k pobytu Voltairově v Bayreuthu, jež se Vám zdá tak cenná, Vám mohu potvrditi a zpřesniti. Voltaire byl přítel markraběnky Bedřišky Vilemíny, manželky markraběte Bedřicha, svaka Bedřicha II., který jej vydržoval!...

Existuje korespondence mezi Voltairem a sestrou Bedřicha Velikého; ty dopisy jsou publikovány alespoň v němčině; nadmíru se v nich mluví o Bayreuthu a o divadle! Posílám Vám i jednu velmi směšnou hračku, která se dávala kolem toho času na tomto divadle, francouzsky: „Aristée“, hérojský (?!) balet, u příležitosti sňatku markraběte z Brandenburgu-Kulmbachu se Žofií Karolinou, princeznou z Brunšviku-Lüneburgu. Nevím, zda Vám tohle může být užitečno. Posílám Vám to, ačkoli jsem přesvědčen, že dotyčná brožura, která pochází z toho času, mo-

hla být ohmatávána lidmi, poznavšími Voltaira!... „Tahle kombinace divokého ržání a prasečího chrochtotu, která se nazývá německým jazykem“, nade všemi ostatními má jednu výjimečnou přednost pro mne: totiž že právě jí rozumím nejméně. Mohou se mluvit okolo mne oslovství sebevíce pobuřující, bláznovství sebevíce roztrpčující, aniž by měla moc mě oběžovat nebo mě na vteřinu odvrátiti od věcí, jimiž se zabývám se zálibou!... Stane se to strašným teprve, když tihle Němci - jež jsem ostatně všude shledal mimořádně přívětivými a zdvořilými - jmou se mluvit francinou, jíž dávají s nejlepšími úmysly podstupovati nejnižší pohanění!...

Mám raději německé než belgické v každém případě. Jakožto jazyk i jako jedince! Bez srovnání! Napíši Vám další dopis z Mnichova, kde doufám býti zítra. Čekám nějaký od Vás, budete-li mít čas mi psát.

LÉON BLOY JINDŘICHU DE GROUX.

2, cité Rondelet, Grand-Montrouge (Seine).
V neděli 23. srpna 1896.

Můj velmi drahý Jindřichu,

vraceje se ze mše dostávám Vaše psaní, a mám, kupodivu, pět sous, abych Vám odpověděl.

Aniž byste chtěl, jste ironistou vpravdě kousavým. Očekával jsem Vaše poselství na voru z Medusy*) na kterém jsem právě dopsal, čekaje, že budu sněden, as dvacet spíše zlomyslných stránek o Wagnerovi, když tu konečně blahé to poselství dochází, přinášejíc mi... podobiznu Wagnerovu! Bude mi třeba nějakého času, abych se z toho vzpamatoval.

„Podstatné jest kráčeti na vodách a křísiti mrtvé. To ostatní, což je příliš nesnadné, je pro zábavu dětí a pro uspávání jich za soumraku."

Kdo to praví? Bože, toť jest Kain de Marchenoir, když „vytrhává jazyk" Bohémondovi!

Trochu dále připojuje jako odpověď na neodbytnou otázku Lazara Druida: „Je-li umění v mém zavazadle, tím hůře pro mne! Nezůstává mi jiná pomoc, než dáti do služeb Pravdy to, co mi bylo dáno Lží. Východisko ošemetné a nebezpečné, neboť vlastnost umění, toť utvářeti bohy."

*) Medusa, loď ztroskotavší 2. července 1816 na písčině Arguinské, 40 mil od západního pobřeží Afrického. Když veškerá naděje na záchranu lodi se ukázala marná, 149 nešťastníků se uteklo k voru narychlo sestrojenému, který se vkrátku stal hříčkou oceánu. Po dvanácti dnech smrtelného zápasu byl spatřen posádkou dvoustěžníku Argus, který zachránil již jen 15 umírajících; ostatní se octli v hlubokosti mořské aneb byli pozřeni svými druhy. (Pozn. překl.)

A usnesl se na Idololatrii v několika ukovaných větách, které Vás možná uchvátí.
Tato partie Chudé ženy není v úhrnu než rozvedení dvou či tří stránek z Brelanu Vyobcovaných, týkajících se Hella, stránek to, jež jste patrně zapomněl, protože jste tak udiven.
Až do doby, v níž budete moci čísti mou knihu, která snad nebude nikdy hotova, shrnuji svá slova takto: Vše, čeho Ježíš a Jeho Apoštolové neměli potřebí, je neužitečné, ne-li nebezpečné. Umění si osobuje uskutečňovati blažené vidění na zemi, která je místem temnot a utrpení. Vypravuje se, že Svatý Bernard, jenž vedl lidi se zázračnou jasnozřivostí, sotva věděl, že nebe je modré, a nedospěl nikdy k rozeznání chuti oleje od chuti vína, tak měl Boha v srdci. (To je přesný smysl slova Enthusiasmus.)
Nadměrné zneužití liturgických forem je, na příklad, dát jísti Tělo a píti Krev Ježíšovu na divadelní scéně rytířům Grálu, kteří jsou nutně šmírařskými komedianty. Připustíte mi, doufám, že je nemyslitelná forma více „posvátná“ než tato - abych použil toho slova forma, které mě ostatně popuzuje.

Toto zneužití se mi zdá tak obludné, že žádný ohled by mě nikdy nepřiměl k poslouchání Parsifala, ani za předpokladu, že bych neměl jiné příčiny zdržovati se toho.

Wagner myslel bezpochyby, jako všichni protestanti, že Eucharistie je ve skutečnosti jen forma, obraz, prázdná představa, bez nijaké skutečnosti podstatné. A proč by se byl potom také ostýchal?

Obejdete se podivuhodně bez Umění a bez všeho, toho dne, kdy nebudete chápati, že je slastnější občerstvení než býti sedřen za živa z kůže pro lásku Pána Našeho Ježíše Krista jako apoštol Svatý Bartoloměj, jehož svátek připadá zítra.

Nevím, kdy Chudá žena bude hotova, a dokonce ani, zda bude moci býti hotova. Při postupu, jakým se ubírám zvláště poslední týden, může tato práce trvat několik let. Je výsledkem ustavičného zázraku, že nezemřeme. Ale není člověka schopného do neurčita ještě snášeti taková utrpení. S výjimkou Vás, můj ubohý Jindřichu, nikdo mezi těmi, již vědí, jak jsme nešťastni, nemyslí na to, aby se sebe otázal v hodinu, kdy všichni počestní lidé zasedají ke stolu, zda já neumírám hlady po boku své ženy a svého dítěte. Při nedostatku pe-

něz nikdo nepomyslí na to, aby mi poslal slovo dobroty, slovo milosrdenství, nikdo mi nepíše vyjma Vás.

Má žena mi ukládá Vám vyřídit, že nemáte posuzovat Severoněmce podle Jihoněmců, které jedině až dosud znáte. Až budete v Drážďanech nebo v Berlíně, uvidíte, co je to germánské klackovství. Objímám Vás. Pište mi brzy p r o l á s k u B o ž í.

Váš

LÉON BLOY.

P. S. - Chce-li Bůh, abyste mi mohl poslat peníze, nezapomeňte dodati poště m o j e j m é n o a m o u a d r e s u PÍSMEM VELMI ČITELNÝM. Omyl by byl příliš krutý.

P. S. - Pondělí 24. Byli jsme včera tak chudi, že jsem se neodvážil vydat oněch 25 centimů.

Avšak, jako by byl Bůh sám chtěl odpověděti na tento dopis, jejž jsem nemohl odeslati, přihodilo se zakrátko po odchodu pošty, že ubozí lidé, kteří nás milují, si právě řekli, že je možné, že nemáme nic k jídlu, a přišli nám donést náš oběd a několik sous.

Mohu Vám tudíž poslati svůj dopis a pracovati ještě jeden den. L. B.

LÉON BLOY JINDŘICHU DE GROUX.

2, cité Rondelet, Grand-Montrouge (Seine).

9. září 1896.

Když jsem Vám říkal, můj velmi drahý Jindřichu, že s nepokojem snáším vědomí, že jste v Bayreuthu, a že se obávám nějaké mrzuté příhody pro Vás v tomto místě!... Odešel jste odtamtud, Bůh budiž chválen. Snad Vám bude příznivěji v Mnichově.

Dostali jsme minulého čtvrtku poukázku na 15 franků, dnes opět pětimarkovou bankovku, vše to odebráno z Vaší bídy. Dojemný to pohled, jak jste přesvědčen, že máte povinnost trpět za mne. Toto je přílišné, velmi přílišné, a já Vás zapřísahám, abyste tento cit vyhradil pro Pána Našeho Ježíše Krista.

Naše situace je děsivá, po lidsku vzato. Bezpochyb, ale Vy nesmíte z toho být více znepokojen než my sami. Učinili jsme ze svého života ustavičnou modlitbu. Více a více naplněni důvěrou v Boha, tou měrou, jak více trpíme, víme způsobem absolutním, že nebudeme opuštěni. Víme také, že konec zkoušky je málo vzdálen, i býváme často rozradostněni uprostřed hrozivostí, které by jiné lidi utopily v nejčernější smutek. Netrapte se tudíž přílišně pro své přátele. Břímě jest úměrné jejich

silám, velmi přesně.

Život zjevný je, ostatně, takový klam! Byl jste překvapen, „omráčen", nepříjemností, o níž mi mluvíte. Nicotné cítění i mluva. Vůbec tu nebylo nehody. Bůh věděl a chtěl, co se stalo, a to, co se stalo, je pouhým nepříjemným zevnějškem podivuhodné skutečnosti, která Vám je skryta. Takové jsou naše myšlenky a proto jsme mohli vše snésti. Nepřijde-li nám pomoc od Vás, přijde nám od jiného a přetajemná Vůle Boží nepřestane na okamžik být hodna klanění.

Právě jsem psal dobrému Wagemansovi, který hledá pro mne prostředků a kterého napadlo obměkčit nad mým osudem vydavatele Demana. Šlo by o to, vytáhnouti z tohoto Belgičana význačnější zálohu na můj slib, že mu dodám spisek s názvem Měsíce, řadu to dvanácti básní v próse, odpovídajících 12 měsícům v roce a majících doprovázet 12 velmi krásných kreseb Eugèna Grasseta. Frontispic by byl proveden Vámi. Vidíte, že by z toho mohlo býti dost zajímavé album. Tato řada básní, z nichž jsou hotovy jenom tři, dovedete si ji představit, že ano, něco jako Rok Zoufalcův. Představte si, psal jsem Wagemansovi, „smršť řevu kolem Zvěrokruhu."

Dodávám, že kontrast to bude neslýchaný s poklidnými kresbami od Grasseta, od dobrého Grasseta, který minulého roku udělal opravdu výtečné komposice pro průmyslnický kalendář, jaký nikdy nebyl vídán, který se vydával u Krásné zahradnice každému kupci košile či kalhot.
V tom je ta těžkost. Zbývá 9 měsíců k vypracování (pět nebo šest týdnů práce), a já se tím budu moci zabývat teprve, když Chudá žena bude hotova. Ale já právě nemohu dokončit ten román, budu-li stále bez haléře. Měsíc srpen byl tak tuhý, že jsem se viděl čtrnáct dní nucena přerušiti svou práci. Následkem toho žádám Demana prostřednictvím Wagemansovým o 500 franků zálohy okamžitě. S tím se pokusím dokončit Chudou ženu v listopadu, po čemž dodám v lednu Měsíce Demanovi. Nemohl byste, protože jste určen pro frontispic této umělecké brožury, napsat Demanovi, a říci mu, že s tím souhlasíte, a pod tou záminkou mu vřele domluviti v naznačeném smyslu? Možná, že byste měl úspěch.
Ubohý Wagemans mi včera poslal povídku své vlastní tvorby, prose mě naléhavě, abych mu řekl, co si o tom myslím. Nemožno vytočiti se. Povídka je, běda, velmi průměrná. Odpověděl jsem mu, co

nejpřátelštěji, ale říkaje mu pravdu. Je-li domýšlivý, je po všem veta.

Jsme, má žena a já, velmi nešťastni, že Vás nevidíme a že nevíme, zda se s Vámi kdy shledáme. Toto pomyšlení nás někdy velmi rozteskňuje. Je tomu hodně přes rok, co jste přišel naposled v Paříži do toho hrozného domu ve slepé uličce Coeur-de-Vey. Vy víte, co jsme vytrpěli od té doby, a, domýšlím se, zajisté toužíte opět spatřit ubohé lidi, jichž jste přítelem nejdražším.

Jelikož jste v plné cestovní horečce, proč byste se nevrátil do Belgie skrze Grand-Montrouge? Byla by to snad pro Vás příležitost k něčemu užitečnému pro Vaše zájmy přímo v Paříži a dal byste nám velmi velikou útěchu, které se nám přečasto nedostávalo.

Já Vás prosím, my Vás prosíme, Jindřichu, abyste o tom přemýšlel a řekl nám, zda opravdu můžeme trochu doufat.

Je tu ještě jiná věc, která nám svírá srdce. Je tomu nyní dvaadvacet měsíců, co se narodila Vaše dcerka, naše kmotřenka, a my ji neznáme. Je v tom pro nás cosi velmi bolestného, což můžete pochopit. Zůstanete stále v Belgii, v té ohavné zemi, jež mi nahání hrůzu? Sotva tomu věřím a domýš-

lím se, že zde byste našel prostředky při nejmenším rovnocenné.

Tedy na shledanou, dá-li Bůh, můj velmi drahý Jindřichu, a modlete se za nás.

Váš

LÉON BLOY.

P. S. - Jelikož jste v Mnichově, viděl jste toho starého orangutana? Jsme udiveni, že o tom nemáme zpráv od Vás. Pochybuji, že by ten cizinec, plný slávy, mě znal. Zjistěte to. Věren svým zásadám, napsal jste svou adresu nečitelně. Přesto chci doufat, že Vám tento dopis dojde.

Z franč. přeložil Zdeněk Režný.

ADALBERT STIFTER

O PODSTATĚ UMĚNÍ

V umění se již mnohokráte začínalo. Obhlížíme-li díla, která nám byla zanechána velmi dávnými věky, tu vidíme, že lidé v budování tvůrčího díla, které má býti podobno božskému Tvůrci - (a to je vlastně umění, neboť odnímá stvořenému větší nebo menší částky a napodobuje je) - zůstali vždy na začátku; jsou svým způsobem děti, které se opičí. Jen mi řekněte, kdo vystihl věrně stéblo trávy, které v milionech se rozrůstá po lučinách;

kdo zobrazil kámen, mrak, vodu, pohoří, mrštnou krásu zvěře, nádheru lidských údů tak, že neprodlévají za prvotními obrazy jako stínové bytnosti; a komu se teprve podařilo znázorniti nekonečnost ducha, která spočívá již v konečnosti jednotlivé věci, ve vichřici, bouři, plodnosti země s jejími větry, oblačnostmi, v samotné zeměkouli a posléze v nekonečnosti veškerenstva? Nebo komu se podařilo tohoto ducha jen postihnouti? Někteří národové se stali moudřejšími a niternějšími, jiní se vypracovali k velikosti a šíři, jiní opět postihli obrys s neposkvrněnou a čistou duší a jiní se stali prostými a jednoduchými. Nemůže slouti uměním jedno jediné z toho všeho, nýbrž vše, co tu bylo a co ještě přijde a co se zove uměním. Čemu se v umění podivujeme toť to, že lidský duch, třeba i s chybami, nicméně však smyslově pochopitelně, připodobnil předmět naší lásky a úcty přec jen Tomu, jejž se snažíme naším rozumem postihnouti, jejž však nemůžeme pojmouti do našeho uzounkého kruhu lásky a před nímž záchvěvy údivu zbožnění a pokory se stávají při popatření na jeho majestát vždy tím většími, čím blíže ji jej poznáváme.

Proto je umění větví náboženství a proto také prožilo nejkrásnější dny u všech národů ve službách náboženství. Jak daleko dospělo v jeho napodobení, sotva kdo může věděti. Čím by však bylo umění, kdyby velebení božského bylo tak lehké, ať jsou již stupně velebení větší nebo menší, že by mnozí bez vnitřní velikosti a bez usebrání této velikosti dospěli až k viditelnému znamení? Božské by nemuselo být tak veliké a umění by nás nemuselo vzněcovati. Jest tudíž umění proto tak veliké, poněvadž jsou nesčetná velebení božského, aniž nalézají umělecký výraz, jako odevzdanost, věrnost, modlitba, čistota mravů, jimiž se také utěšujeme, ba jimiž může radost dospěti až k nejvyšším vrcholkům, aniž se stává uměleckým počitkem. Může býti čímsi vyšším a jako nejvyšší vzhledem k nekonečnému se stává dokonce velebením a je tudíž opravdovější a pronikavější než umělecký počitek, nemá však ušlechtilosti jeho půvabu. Proto je umění možné jen v určitém ohraničení, v němž přiblížení se k božskému je upoutáno smysly a v kterýchžto smyslech právě nalézá svůj výraz. Proto jen člověk a nikdo jiný má umění a bude je míti potud, pokud bude žíti, i kdyby se

projevy umění sebevíc měnily. Bylo by věru hodno zásluhy a nejzbožnějším přáním, kdyby po uzavření lidského běhu mohl duch veškero umění lidského rodu, od jeho vzniku až po jeho zánik, obsáhnouti a přehlédnouti.

Přeložil Z. Ř.

JOSEPH DE PESQUIDOUX

PASTÝŘI Z HOR

6. června.

Odešli za prvního rašení. Jakmile svěží ořezaná réva vyrazila své plstnaté pupence, svolali své psy, shromáždili stáda a vydali se na cestu. Protože nemají hodinek nebo jiného mechanického prostředku na měření času, poznávají denní čas podle slunce, noční podle hvězd; počítají uplynulé měsíce a určují chvíli odchodu i návratu podle tvářnosti země. A, následujíce jejího vzezření, v přesnou roční dobu objevují se na podzim a na sklonku jara jejich hubené silhuety s vyholenými tvářemi, orlím nosem a ostrým pohledem, přicházející nebo odcházející, kolébající se nad stádem huňatých těl... V čele jde osel. Volně, řízen toliko voláním, jde uprostřed cesty. Široké pytle z kamzíčí kůže má přehozeny

přes hřbet a visí mu po bocích. V jednom je oděv pastýřů, v druhém jehňátka, která už nemohla dále únavou. Osel jde, zvolna a rozvážně; chvílemi se ohlíží, čenichá a hladí svými pysky bečící hlavičku, kterou jehňátko vystrkuje otvorem v pytli. Ovce následují páté přes deváté. Dva velcí psi s dlouhou zrzavou nebo šedou srstí dohlížejí na stádo nebo je pobízejí kupředu. A pastýři uzavírají průvod. Celá živá massa proudí s vysokého návrší, táhne se dlouhými příkopy, protahuje se nebo zkracuje, nestará se o čas jako ti, kdož se často stěhují a mění bydliště. Pak se vše ztrácí: cesta se vyprázdní, dupot uchlápá a jenom občasné zapísknutí, stále slabější, upomíná na stádo tudy hnané.

Osm nebo deset dní, víříce prach, postupují do hor proti proudům říček. Za dne budou na ně cestou venkované volat přátelské pozdravy; a když budou procházet městečky, řemeslníci budou od nich kupovati beránky k blížícím se svátkům. V noci uby-

tují se v chlévech, kam náhodou dorazí, nebo budou nocovat pod pučícími stromy na březích řek a potoků. A na chvíli v rozkošných stráních dopřejí odpočinku a osvěžení nohám svých zvířat. A znovu zelenajícím krajem, plným vůně jara, ženou svá stáda po všech stezkách k rodnému údolí Cauteretskému, Bagnèreskému nebo Luconskému, jež už tak dávno byli opustili. Tam, vztahujíce k nim paže, očekávají je ženy a děti přede dveřmi a před vesnicemi. Jednoho rána jako vzdutý příliv, znachovělý ranními červánky, jakoby přivábeni tolika dychtícíma rukama, dorazí k svým statkům. Jejich ženy a dcery mlčky jim padnou kolem krku, a jejich synáčci budou jim objímat nohy, zatím co psi, radostí bez sebe, budou pobíhat kolem znovu nalezených domovů, ovce spolu s oslem vejdou a zaplní čistě vymetené chlévy; otec, matka a děti, pohlížejíce s dojetím na tuto znovu oživlou zemi, jejíž vzkříšení přivádí domů hospodáře, překročí s jasem v duši za šumících zvuků dne skromný práh

domu. Zcela blízko, vystupujíc kus po kuse z mlhy, aby uvítala tento návrat, přítelkyně hora se tyčí v slunci...

Krátký odpočinek... Jenom několik týdnů, jen tak tak že měli čas obejmout ženu, pokolébat a polaskat se s dětmi.

Jako služebníci Abrahamovi, pastýři z hor jsou zasvěceni péči o svá stáda, a jsou připoutáni k bloudění svých zvířat. Jestliže nová tráva je přivedla domů a byla příčinou, že se usadili u svých krbů, tráva, zelenající se teď o něco výše, již je zase zve tam. Sotvaže mine duben, je třeba opustiti pastvu luk údolí. Když ptáci zpívají o své lásce, když kukačka opakuje strom od stromu své melancholické volání, vzdychají, neboť znovu nastal odchod. Marně se snaží zadržet čas. Zbytečně by promeškali rannou pastvu a zkrátili pozdní: celá příroda rozvinuje přípravy na cestu do vyhnanství. I jejich ovečky mají je k odchodu. Vdechují vzduch proudící k vrcholům, jeví nepokoj a ztrácí

vlnu. Jest třeba je upokojiti, jest třeba je ostříhati. A to je znamení k rozloučení. Ženy nachvat prohlížejí odcházejícím oděv: muži jsou všichni zaměstnáni. Houně jsou nakládány na hřbety oslů, psi Bernardýni jsou připojeni k ostatním psům, k těm, kteří jenom hlídají stáda. Konečně jedna po druhé jsou ovce značkovány. Všechny z jednoho chléva jsou znamenány červeně, z druhého modře, z třetího zeleně, žlutě atd. Vše je hotovo.

Rozednívá se. Roh zazní, pak druhý, pak třetí. Na toto znamení všichni, kdož odcházejí, vyjdou přes práh, a ze všech chlévů jsou vyháněna stáda. Je to velká výprava. Pastýři v zadu, psi po stranách; první holemi, druzí čenichy shánějí stáda sem a tam se rozbíhající. Běží o to, sehnati je dohromady. Ale osli si pojednou postavili hlavu. Jako by jim někdo učaroval. U některých dveří stojí mladé ženy nebo dívky s rozcuchanými vlasy a posílají za odcházejícími hubičky; v některých oknech děti mávají ručkama.

Jdou. Před nimi vypíná se hora v ranním svitu. Dostihují ji. Seřazují se. Zvířata tvoří velký, pohyblivý, bílý prstenec. Vystupují zvolna. Osli jdou se svým nákladem, ovce lelkují a chňapají po trsích trávy. Buky a duby rozkládají své koruny a s obnaženými kořeny tyčí se po okrajích cesty; trnité křoviny, potůčky, mech: toť pásmo lesů. Potom se vstupuje pod jedle. Nádherné sídlo. Vzduch, hutnější mezi zdmi bujících rostlin, dýchá se s větší radostí. Stále se stoupá. Zde jsou modříny, příkré svahy a srázné strže. Je poledne. Udělá se zastávka. Jí se v stoje, rychle; psi v kruhu kolem. Potom se opět jde dále. Pojednou půda se rozzelená. Na každém kousíčku půdy roste hojně červených jahod a sladkých borůvek; také malin, ale ty jsou ještě zelené. Volání rozechvívá vzduch. Přicházejí. Nádherné a vonící předchrámí, bujná oslňující květena. Všechny květy nížiny: avšak živěji zbarveny, poněvadž se živí čistým vzduchem. A ještě ranné rhododendrony, a zvláštní div, jinde neznámý: růže

bez trnů...

Tam po dlouhé měsíce žijí pastýři, všeho vzdáleni, tvrdě ubytováni v chýších z žulových balvanů, pokrytých velkými břidlicovými deskami, bez komínů, kde není jiného otvoru než nízké dveře, přesto, že ranní a večerní chlad je nutí rozdělávat oheň. Každého týdne ten neb onen sestupuje pro živobytí; zůstane od večera do večera, aby užil sladkého noclehu, a aby druhého dne prodával sousedům lekořicové dřevo, žluté květy arniky nebo hořec, natrhaný na horských svazích. Jeho druhové jsou ztraceni tam nahoře. Loudají se ve dne s pastviny na pastvinu, jejich psi je v patách následují; skoro spolu nemluví; na dlouhých dřevěných jehlicích zaměstnávají se pletením obleků z hrubé vlny svých ovcí. Tímto oděvem se oblékají až do jarního rašení. Nebo spíše až do času, kdy bdí u ovcí, čekajíce až vrhnou mladé. Chrání je, aby se neudeřily nebo aby je psi nehonili, dávají pozor, aby se neulekly a nepotratily, a konečně vyhrazují jim buj-

nější traviny, aby měly silnější mléko, mléko čisté a výživné. Nebo také, když vidí jehňátko, toto něžné stvoření, unavené nebo poraněné cestou, berou je do náručí nebo na ramena, jak je psáno v Božím Písmě, a nesou je tak až do salaše. Je-li chladno, skrývají je ve své chýši, blízko ohně, uloží je na své vlastní lože a dávají mu čistou vodu, která tekla mezi vonnými rostlinami, kde přijala svěžest libovonných růží... Spatříte je skloněné nad svým břemenem, spatříte je přecházeti sem a tam, jak se na obzoru odrážejí na zlatitém nebi... Často jejich soucit se stává vynalézavým. Někdy se přihodí, že ovce ztratí své jehňátko anebo jehňátko ztratí svou matku. Tehdy přivádějí osiřelé jehně k jiné ovci. Aby tato hned cizí jehně přijala, potřou je krví mrtvé ovce. Ovce neodolá této vůni a nechá je píti... V noci po skromné večeři pastýři spí na loži z kapradí zabalení do houní. Ale spí pozorně. Neboť jednak třeba dbáti, aby se nezadusili kouřem, nahromaděným pod střechou, jednak

třeba hlídati stáda v košárech pod širým nebem; budí se a střídají jako vojáci. Vstávají, mísí se bez hluku mezi spící ovce dávajíce psům znamení, aby zůstali ležet. Vše to se děje v noci, uprostřed prázdného prostoru a nesmírného ticha, a všechno vyzařuje jako by bylo prostoupeno neznámým smutkem a touhou po lásce. Pastýři takto osamělí vyjádřili své vzdechy v písni ve svém nářečí, která zlidověla:

NAHOŘE NAD HORAMI...

Je nepokojná noc. Medvěd přepadl ovčinec. Všichni se ozbrojují. Zapalují pochodně a mávají jimi proti dravci. Křičí, a v záři pochodní psi štěkají, připraveni pocuchati huňáče. Odvážný medvěd ustupuje kolébaje se v pravo i v levo. Strojí se honba. Obkličují ho a vypálí naň salvu. Někdy to dopadne jinak. Medvěd rozsápe psy, někdy i člověka, a odnáší si svou kořist. Jako příklad jedinečné odvahy vypravuje se kousek Arriou-Mourta. Medvěd hubil jeho stáda. Dopálený pastýř si umínil, že se mu

pomstí. Trpělivě zvíře stopoval. Potom jednoho večera ovinul si pláštěm levou ruku, pravici ozbrojil dlouhým ostrým nožem a očekával ho. Medvěd se blíží. Arriou-Mourt poklekl na jedno koleno. Medvěd se chystá k útoku. Pastýř, chráně hlavu levou paží, sevřel pevněji svou zbraň. Zvíře se na něj vrhlo. Jedním mžikem mu pastýř rozpáral břicho a vylézá z pod medvěda všechen krvavý. Rozzuřený medvěd s řevem se vrhá za ním. Ale jak běžel, šlapal si po vnitřnostech a vytahoval si je z těla a zapletl si do nich nohy. Arriou-Mourt si uřízl hůl. Přiblížil se a natíraje zmrzačené zvíře, křičel: „Tu máš za pozření beránka! Tu máš za černé jehně! Tu máš! Tu máš! bídáku a zloději!“ Medvěd dodělal pod těmito nadávkami. Za nějaký čas se Arriou-Mourt objevil všecek pokryt ohromnou kožešinou. Tlamu si dal na hlavu jako kapuci, a, aby mu držela na ramenou, usekl nohy, stáhl je z kůže a tlapkami si je přišil dopředu, zastrčiv do nich ruce. Chodil takto jako poločlověk a polo-

zvíře.

Konečně vyhnanství pastýřů se blíží svému konci. Jedné noci, jedné z těch vzácných nocí stěhovavých ptáků, kdy nesvítí měsíc, pastýř na stráži uslyšel smutné, velmi smutné flétnové zvuky, zaléhající sem zdola. Zanechává tam své ovce a běží k chýši: „Křepelky se začínají stěhovat", volá. Zrnitá píce na stráních voní podzimem; křepelky opravdu se stěhují přes Pyreneje. To je znamení sestupu pro pastýře. Rovnají zavazadla, ženou stáda dolů na pastviny, odkud neztrácejí pohled na střechy svých domů. Ale sníh je tam zastihne. Jeho vločky metou se s vrcholů na roviny. Zachycují se za ohradami. V poledne jdou poobědvat polévku a poveseliti se s dětmi. Ať se hodně všichni ohřejí u rodinných ohňů! Není již pastvy; druhému odchodu odzvonilo... Polibek na rozloučenou opět chladne na jejich tvářích.

To je tehdy, když přicházejí k nám. Každý z nich dostal stravu a byt v obvyklém dvorci. Přicházejí

jeden po druhém, popásají na vinicích, lukách nebo úhorech. Nastřádají tak plný chlév teplého hnoje, po němž se shánějí rolníci. Není je vidět leč večer. Hned jak se navrátí z pastvy, pomáhají při různých pracích. Nosí dříví, chodí pro vodu, přinášejí prasatům kalení. Zvláště se baví s dětmi. Byli tak dlouho od nich odloučeni, a teď si to vynahrazují. Berou je na kolena, mazlí se s nimi a hladí je. Halí je do svých plášťů, dělají jim z plášťů boudy a uvádějí je v nadšení vypravujíce pověsti z hor. Uspávají je, a aby děti neprobudili, ukládají je, držíce je v obětí...

Z knihy „Chez nous“ přel. z franč. E. F.

JAKUB Z TERAMA

Z POSLEDNÍHO SOUDU

Tehd Súdce mluví k smilníkom.

Potom obrátí sie k smilníkom Súdce a k smilnicem a die k nim: Vy jste metali losy na lid mój, a položili jste dietě v domu smilstvie a děvečku prodali jste za víno. A die dále všem lakotným a obžerným a smilníkom, jenž jsú radějšie slúžili tělesné rozkoši nežli Bohu: Běda vám, jenž jste mocní byli k pití vína a mužové silní k smiešení; opilci jedli jsú maso a pili jsú víno a řkúce: „Pijme a jezme neb zajtra zemřeme, neb nenie odpočinutie na skonání člověčiem a nenie poznán, kto by se vrátil z pekla;

neb z ničehož narozeni jsme a potom budem jako bychom nebyli; neb duch jest v naší chřiepi, a řeč jiskrnie k pohnutí srdce našeho a duch náš bude vilen jako měkké povětřie, a mine život náš jako šlépěje oblaková a jakožto mhly zhynem, kterážto odehnána jest od paprslkóv slunečních a jméno naše zapomenutie vezme v času, a ižádný nebude jměti paměti našich skutkuov. A protož poďme a požívajme dobrých věcí, jenž jsú, a užívajme stvořenie jakožto u mladosti rychle, a vínem drahým a mastmi naplňme sie, aniž miň nás květ časný, korunujme sie rózemi prve nežli zvadnú; nebuď ižádná lúka, jież by nepřešlo smielstvie naše, ižádný z nás nebuď nesvědom smilstvie našeho, všady ostavme znamenie veselé našeho. Neb toto jest diel náš, utiskněme spravedlivého a chudého a neodpuštějme vdově ani starci.“ Ó, nešlechetníci, byšte byli tu radost časnú opustili, abyste věčné dosáhli!

(Z kapitulního rukopisu staročeského překladu Belialu K. D.)

O PAPEŽSKÉM ŘÍMU

...Tož Vám se zdá, že římské ulice netoliko hřeší proti přímočarosti, nýbrž nadto jsou „špatně udržovány". To je váš výraz. Vy, francouzští advokáti pořád mluvíte o udržování, o držení; ve všem máte představu donucení. V naší Francii, tak dobře udržované, slovo, které pozoruji nejčastěji, je: ZAKÁZÁNO. Zákaz vstupu, zakázaný východ, přechod zakázán, zakázáno tu, zakázáno tam; zakázáno, zakázáno! To je základ jazyka. To mne nudí, pane! Toto slovo je tvrdé jako hůl; zdá se mi, že mne bije do zad stejně jako do očí. Přiznávám, že Francie je dobře udržována, ale sám se cítím trochu příliš udržován.

A když náhodou zrovna nečtu ZAKÁZÁNO! něco jiného mi vadí. Říkám si: jdu napravo, jdu nalevo, jdu kupředu na základě dovolení. Je tu někdo neviditelný, kdo mně dovoluje se hnout. A

když vidím strážníka, četníka, hlídače, jakéhokoli zřízence s kordem, se šavlí nebo s uniformovým límcem - a to se mi stává pořád - bezděky se zastavím, nevěda, zda ještě kráčím po správné cestě.
Ale vraťme se k Římu. Jsou to ulice klikaté![1]) Ano, pane, a proto v nich nacházíme stín, a také proto severák jimi nefičí po celé délce. Tyto klikatosti jsou hradby proti zápalu plic. - Tyto klikaté ulice jsou špatně udržovány. Nachází se v nich prach nebo bláto, podle roční doby. Přísahám při Jeho Excelenci panu Haussmannovi,[2]) že jsem tyto dvě věci nalezl uprostřed ulice de la Paix, podle roční doby.
Ostatně přiznávám, že někdy potkáme v Římě výjevy, které jsou méně časté v ulicích pařížských. Ale nemluvě o ostatních, policajti jsou, pane, méně častí v ulicích římských.
Konec konců nevychovanec v tom přírodním stavu, který mne nutí odvrátit oči, je méně zarážející nežli strážník. Nevychovanec mne jenom nutí, že se mu vyhnu, strážník mne může zastavit.
Svoboda, pane, je krásná věc! Já raději potkám

zloděje nežli strážníka. Neboť zloděj mi vezme jenom kapesník, a mohu ho dostat zpátky; ale strážník mi bere svobodu. Kdo ji dostane zpátky? V ten den, kdy bude možno dělat v ulici Rivoli[3]) to, co Vás pohoršuje v římských ulicích, ulice Rivoli se bude zdát méně čistá, ale svět bude zachráněn. Pak už nebude strážníků, pak tedy každý bude míti dost vnitřního postoje, aby se držel sám. Náhradu za tuto malou nečistotu, kterou nám snad svoboda vrátí, kolik nečistot to zmizí, odnášejíce s sebou strážníka! Ano, strážník je krásný svým způsobem! Ale nevýhodou tohoto květu je, že se rozvíjí jen na krádeži a prostituci.

Ó, krásný den, kdy z nedostatku tohoto hnojiva strážník odumře! Avšak utěšte se, pane, my toho dne neuvidíme. Aniž bych byl prorokem nebo synem prorockým, odvažuji se tvrdit, že strážníků máme na dlouho.

Co se pak našeho Říma týče, je až příliš čistotný. Francouzi za prvního císařství[4]) měli nápad ho vydláždit: byla to snad nejhorší služba, kterou mu mohli prokázat.

Před tím, když nastal večer, bylo zapotřebí povozu, abyste mohl jít do města; a poněvadž nebylo dlažby, povoz nebyl možný bez páru dobrých koní. Tehdy každý se uzavřel doma, a byly hry nebo modlitby v rodině, nebo se hledalo v knihách a vstávalo časně ráno, aby se zase začalo pracovat. Tehdy byli bohoslovci a učenci i mimo kláštery... „Tedy měla by se", vykřikl ten pán, „vytrhat dlažba!"

...Neřeknu Vám toho více nežli můžete snésti. Jelikož Řím je vydlážděn, Bůh sám ho oddláždí, má-li se tak stát. Bůh má své dělníky na oddláždění, jako má své ostatní dělníky. Zavolá je a přijdou. Každé město podléhá oddláždění. Vy tomu výkonu nezabráníte, a neumím si představit, že bych se dal na modlení, aby Bůh jej odložil na jindy. Já se věru starám o vaši dlažbu!

Co je mi do toho, jestli můžete pohodlně nosit do čtyř nebo pěti salonů za jeden večer svůj frak a své národohospodářské, sociální a náboženské myšlenky! Co je mi do vaší civilisace, vašich chodníků, vašeho svítiplynu, vaší brillantiny, vašich kot-

lů, jež létají po zemi a moři, vašich myšlenek od Buloze a Havina[5]) s razítkem censury! Co je mi po vašich litografiích, vašich fotografiích, vaší galvanoplastice, vaší choreografii a vašich salonech krásy! Co je mně po vaší operetní poesii a vaší šantánové hudbě! Co je mně po tom, jestli nastanou převraty, kterých si ostatně přejete, které toto vše pohřbí pod převrácenými kameny dlažby!... Nemůže být zemětřesení, které by vydávalo takové zápachy, ani chaosu, který by nebyl krásnější nežli vaše spoušť mrtvých duší.

Vy jste vyčerpali trpělivost duší, které ještě žijí. Vy jste tak zarostlí a zkamenělí v obecných rčeních, tak nestvůrně zamilovaní do souměrnosti, tak zuřivě nepřáteli krásy, svobody, myšlenky a života; jste tak pitomě spokojeni s tím, dovésti svět k pohodlí spořádané káznice, tak málo potřebujete vzduchu a pohledu na nebe, tak hlasitě se chlubíte, že sestřihováte všechny výšky, vytrháváte všechna křídla, hasíte všechny ohně - že konečně duše, které ještě žijí, už to nevydrží a žádají, aby byly osvobozeny stůj co stůj; a že jed-

noho dne bude rozkoší uslyšet šílence, který lidem navrhne, aby chodili nazí a zapálili svět.

(Louis Veuillot: Les Odeurs de Paris)

Pozn. překl.

1) Mussolini je ovšem v rámci plánování narovnal, pokud tak neučinili už savojští králové.

2) Známý pařížský prefekt a plánovatel Napoleona III.

3) Jedna z ulic Haussmannem narovnaných v sousedství císařského paláce.

4) Tehdy, jak známo, papežské státy podléhaly francouzské okupaci.

5) Vydavatelé „Revue des deux mondes" - oblíbeného časopisu buržoasního pokroku.